

Social Shame of Unemployment: A Grounded Theory Study Among Unemployed Workers

Mohadeseh Zia-Naserani

PhD of Sociology of Economy and Development, Yazd University (Mohadesehzia@yahoo.com)

Hossein Afrasiabi (Corresponding Author)

Professor of Sociology, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran (hafraziabi@yazd.ac.ir)

Hamid Ebadollahi-Chanzanagh

Associate Professor of Sociology, Department of Social Sciences, Faculty of Literature and Humanities, University of Guilan, Rasht, Iran (h_ebadollahi@guilan.ac.ir)

Seyyed Alireza Afshani

Professor of Sociology, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran (afshanalireza@yazd.ac.ir)

Abstract

Given the challenging economic conditions and the constraints faced by manufacturing firms, it has become increasingly crucial to focus on workers as valuable national assets and the driving force behind economic development. Facing job insecurity and unemployment can have a significant impact on individuals' personal lives and future careers. This paper aims to understand the process of workers' coping and dealing with unemployment and its associated harms. The study was conducted using an interpretive-qualitative approach and a constructivist grounded theory method. To collect the necessary data, the researchers participated in the field in three roles: worker, researcher, and employee of a support organization. To select participants, a purposive sampling method of convenience and theoretical sampling was used. With the number of samples reaching 37, theoretical saturation was achieved. Data analysis was conducted within the framework of constructivist grounded theory, and the text was coded in three levels of primary, focused, and theoretical. The findings showed that the experience of unemployment has various dimensions, including social stigma of unemployment, identity crisis, economic crisis, family crisis, experience of shame, and psychological distress. These dimensions are ultimately categorized under the concept of social shame of unemployment, which entails various aspects of the experience of rejection, personal failure, and inability to succeed.

Keywords: Workers, Unemployment Experience, Support and Welfare Organizations, Social Shame of Unemployment, Grounded Theory.

Social Problems of Iran

Journal, Vol. 15, No. 4, Winter 2025, 125-160

Received: 28/08/2024

Accepted: 15/11/2024

Extended Abstract

1. Introduction

Given the challenging economic conditions and constraints facing production units, it is increasingly essential to pay attention to workers as valuable national assets and driving forces of economic development. The labor force in all countries is considered a crucial and influential factor in the efficiency and success of governments' economic and social programs. Experiencing job insecurity and unemployment can significantly impact an individual's personal life and future career. A person who loses their source of income and livelihood, after experiencing unemployment, is exposed to various psychological and social pressures. These pressures may influence their ability to find new employment, the quality of family relationships, their physical health, and their identity as an unemployed individual, affecting not only themselves but also their spouses and children. Therefore, despite increasing awareness of the prevalence of the stigma of unemployment among unemployed workers, few studies have addressed the sources, nature, and consequences of stigma in the lives of these workers.

A review of studies on unemployment reveals that less attention has been paid to the experience of unemployment and understanding the feelings of workers after becoming unemployed and how they deal with their environment, family, and friends. Therefore, in this study, we seek to discover the various aspects of workers' experiences of unemployment and how they cope with the situation and manage various scenes of personal and social life.

This article aims to enhance knowledge related to the stigma of unemployed workers, particularly explaining the nature and processes of stigma and its impact on workers' lives. Therefore, this article seeks to understand the process of workers' confrontation and coping with unemployment and its associated damages. What understanding and interpretation do unemployed workers have of unemployment? What mechanisms do they use to manage the situation? How does the experience of such a fundamental change affect other areas of these workers' lives?

2. Methodology

Given the exploratory nature of the research, the constructivist grounded theory approach of Charmaz was used in this study, which falls within the interpretive paradigm. To collect the required data researchers have been personally present in the field in three roles: worker, researcher, and employee of a support organization. In order to select participants, purposeful sampling and available and theoretical methods were used. The sample consisted of

Social Shame of Unemployment

unemployed Iranian workers living in Tehran who were identified through referrals to the Department of Cooperatives, Labor, and Social Welfare, as well as the Social Security Organization. The duration of each interview was on average 45 minutes to 2 hours. The number of samples continued based on the logic of sampling in the qualitative method until theoretical saturation was reached. Thus, with the number of samples reaching 37 who had work experience in workshops, theoretical saturation was achieved.

The collected data was analyzed based on the constructivist grounded theory approach. To analyze the data within this framework, after transcribing each person's interview and reviewing the text several times, the text was coded in three initial, focused, and theoretical stages. In the initial stage, a conceptual code was assigned to each section of the interview text. Then, in focused coding, the more important and frequently occurring concepts were selected, and similar concepts with a shared semantic space were combined and categories were formed. In the final stage, the most important categories were selected and discussed in the data analysis. This process was carried out in an iterative manner and by continuously comparing the raw data with concepts and categories.

3. Findings

The experience of unemployment brings many damages to the worker. This issue becomes more significant when we realize that earning income and work experience is more than an economic issue and encompasses a wide range of cultural, social, and political relations. Loss of income is accompanied by loss of position, identity, and involvement in various family and social crises. Unemployed individuals are often stigmatized, and their abilities and motivations are openly questioned. Therefore, unemployment can affect all aspects of a person's life. The experience of unemployment brings a person into a new field where they are inevitably involved in various crises and are constantly subject to judgment. The social stigma of unemployment is a concept that has emerged from the narratives of unemployed workers. The social stigma of unemployment, identity crisis, economic crisis, family crisis, experience of shame, and psychological distress are different dimensions of people's experience of unemployment, which ultimately led us to the concept of the social stigma of unemployment.

4. Conclusion

An examination of the interviewees' narratives indicates that unemployment is not only economic in nature, but having a job and a stable job position also leads to a distinct identity. Therefore, losing income due to unemployment

not only inflicts an economic impact on the individual and their family but also losing a job brings social stigma for individuals. People do not like to tell others that they have lost their jobs and have failed in their employment experience.

The social stigma of unemployment, identity crisis, economic crisis, family crisis, experience of shame, and psychological distress are different dimensions of people's experience of unemployment, which is ultimately categorized as the social stigma of unemployment. This stigma is considered a kind of shame resulting from personal failure and an individual's inability to succeed in the workplace. The experience of the social stigma of unemployment entails various dimensions of the experience of rejection, the experience of personal failure, and the inability to succeed.

In modern societies, various institutions have been formed with the aim of assuming various responsibilities in different social arenas. The formation of these institutions aims to reduce the responsibilities assigned to individuals and divide tasks in order to both provide more comfort and peace of mind for individuals and, as a result of having a specialized perspective, take a big step towards solving social problems. Creating jobs and planning for a dynamic economy are also among the responsibilities that have been assigned to relevant institutions for many years. However, despite this, finding a job and having a suitable job position is still linked to individual abilities. This can lead to the gaze of the surroundings and society towards the unemployed individual in the event of experiencing unemployment. By blaming the unemployed individual for not making the right choices and taking action appropriate to the situation and blaming them for their lack of resilience and acceptance of the prevailing conditions, others focus their gaze on them, and this leads to an intensification of the social shame experienced as a result of becoming unemployed.

Therefore, when society takes the responsibility of unemployment away from governments and policies that have such consequences and places the responsibility of unemployment on the individual, their poor performance and inability, or their wrong choices in critical and fateful situations, the individual will experience the social stigma of unemployment even more, and as a result of such an experience, more damage will be inflicted on them.

Keywords: Workers, Unemployment Experience, Support and Welfare Organizations, Social Shame of Unemployment, Grounded Theory.

شرم اجتماعی بیکاری: مطالعه زمینه‌ای در میان کارگران بیکار شده*

محدثه ضیاءناصرانی^۱ حسین افراسیابی^۲ حمید عباداللهی چندائق^۳ سیدعلیرضا افشانی^۴

چکیده

این مطالعه بر اهمیت توجه به ابعاد اجتماعی و روانی بیکاری و نقش نهادهای حمایتی در کاهش آثار منفی آن تأکید دارد. در شرایط دشوار اقتصادی و تنگناهای حاکم بر بنگاه‌های تولیدی، توجه بیش‌ازپیش به کارگران به عنوان سرمایه‌های ارزشمند کشور و موتور محرک توسعه اقتصادی ضروری به نظر می‌رسد. ناامنی شغلی و بیکاری می‌تواند تأثیر عمیقی بر زندگی شخصی و آینده شغلی افراد داشته باشد و آن‌ها را با بحران‌هایی نظیر ازدست‌دادن هویت، مشکلات اقتصادی و خانوادگی مواجه کند. این مقاله با بررسی تجربه بیکاری و پیامدهای روانی و اجتماعی آن در میان کارگران بیکار شده در تهران، در پی فهم فرآیند مواجهه و کنار آمدن کارگران با بیکاری و آسیب‌های ناشی از آن است. مطالعه حاضر با رویکرد تفسیری-کیفی و روش نظریه زمینه‌ای (داده‌بنیاد) بر ساخت‌گرا اجرا شده است. پژوهشگران برای گردآوری داده‌های مورد نیاز، در سه نقش کارگر، محقق و کارمند یکی از نهادهای حمایتی در میدان تحقیق حضور یافته‌اند و داده‌ها از طریق مصاحبه با ۳۷ کارگر بیکار شده گردآوری شد. مشارکت‌کنندگان با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند از نوع دردسترس و نظری انتخاب شدند. داده‌ها نیز در چهارچوب نظریه زمینه‌ای بر ساخت‌گرا، طی سه مرحله کدگذاری اولیه، متمرکز و نظری تحلیل شد. یافته‌ها نشان داد تجربه بیکاری دارای ابعاد گوناگونی از جمله ننگ اجتماعی بیکاری، بحران هویت، بحران اقتصادی، بحران خانوادگی، تجربه شرمساری و روان‌رنجوری است که در نهایت همگی ذیل مقوله «شرم اجتماعی بیکاری» صورت‌بندی شده‌اند. این مقوله ابعاد مختلفی از تجربه طرد، تجربه شکست شخصی و ناتوانی در کامیابی را به دنبال دارد.

کلیدواژه‌گان: کارگران، تجربه بیکاری، نهادهای حمایتی و رفاهی، شرم اجتماعی بیکاری، نظریه زمینه‌ای.

۱. دکتری جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران/ mohadesehzia@yahoo.com
۲. استاد گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران (نویسنده مسئول)/ hafrasiabi@ac.yazd.ir
۳. دانشیار گروه علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران/ h_abadollahi@guilan.ac.ir
۴. استاد گروه تعاون و رفاه اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران/ afshanalirez@yazd.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۰۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۸/۲۵

فصلنامه مسائل اجتماعی ایران، سال پانزدهم، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۳، صفحات ۱۲۵ تا ۱۶۰

۱. مقدمه و بیان مسئله

بیکارشدن و ازدست‌دادن شغل در جامعه و اقتصاد معاصر، پدیده‌ای فراگیر است. تحولات اقتصادی و اجتماعی، افراد زیادی را در معرض بیکارشدن و ازدست‌دادن شغل قرار داده است. عصر مشاغل دائمی برای بسیاری از انسان‌ها به سرآمده و هر فرد ممکن است در طول زندگی، مشاغل و دوره‌های متعدد کار و بیکارشدن را تجربه کند. این وضعیت در جوامع مختلف به دلایل مختلف بروز کرده است؛ در کشورهای توسعه‌یافته، به دلیل تغییرات سریع فناوری و اقتصاد سیال و انعطاف‌پذیر رخ می‌دهد و در کشورهای در حال توسعه، بحران‌های اقتصادی نیز بر این پدیده تأثیرگذارند.

پدیده بیکارشدن، آسیب‌ها و معضلاتی را برای افرادی که در معرض این تجربه قرار می‌گیرند به همراه می‌آورد. با وجود مطالعات زیادی در زمینه تأثیر بیکاری بر سلامت روان، فروپاشی خانواده، ارتکاب انواع جرائم، اعتیاد و... انجام شده است؛ به نظر می‌رسد که چگونگی تجربه بیکاری و مورد حمایت قرار گرفتن و نگرفتن افراد در جریان بیکارشدن، می‌تواند در درگیری آن‌ها در انواع جرائم و بزهکاری‌ها و همچنین بروز یا عدم بروز مشکلات در روابط خانوادگی و فردی‌شان، مؤثر باشد.

برایر (۱۹۷۷) نیز به پنهان‌کاری و فاصله‌گیری در بیکاران اشاره کرده که به نظر می‌رسد راه‌های جلوگیری از برچسب خوردن به عنوان «شکست خورده» و «وابسته رفاهی» هستند (به نقل از فرنهام،^۱ ۱۹۹۴). کروس و ویرمن^۲ (۱۹۹۰) به تحلیل رابطه بین جرم و بیکاری پرداختند. آنان شاهد افزایش چشمگیر جرائم مالی بودند و دریافتند که افراد بیکار، بیش از افراد شاغل مرتکب جرم شده‌اند (به نقل از روتر^۳ ۱۹۹۴). فارینگتون و همکاران (۱۹۸۶) نشان دادند که جوانان لندن در برهه‌هایی که بیکار هستند، بیش از زمان‌های شاغل بودن، به اعمال بزهکارانه روی می‌آورند (به نقل از روتر، ۱۹۹۴). تورنبری و کریستینسن (۱۹۸۴) دریافتند که بیکاری، اثرات فوری و چشمگیری بر جرم دارد و جرم نیز دارای اثراتی مهم - البته با تأخیر - بر بیکاری است. نکته جالب‌تر این‌که، آنان متوجه شدند رابطه بین بیکاری و جرم در گروه‌های محروم‌تر (کارگران سیاه‌پوست و یقه‌آبی) قوی‌تر است (به نقل از گروتنهویس و میجرز،^۴ ۱۹۹۴).

-
1. Furnham
  2. Cerus & Viyerman
  3. Rutter
  4. Grotenhuis & Meijers

لوئیس و همکاران (۱۹۶۸) به فرهنگ فقر اشاره می‌کنند که مشخصه‌اش طرد از نهادهای اجتماعی، گسست روابط مستقیم با دوستان، خویشاوندان یا همسایگان و ذهنیت تقدیرگراست. از نظر لوئیس و هرینگتون، افراد محبوس در فرهنگ فقر، دارای نگاه کوتاه مدت به زندگی، خودانگاره‌ای حقیر، احساس درماندگی و آرزوهای اندک هستند. لوئیس، تقدیرگرایی و سطح پایین آرزوها را از ویژگی‌های اساسی فرهنگ فقر می‌داند (لوئیس و همکاران، ۱۹۶۸^۱، به نقل از انگبرسن، ۲۰۰۶: ۱۸۵).

انگبرسن و همکاران (۲۰۰۶) با تمرکز بر راهبردهای مبارزه با بیکاری بلندمدت، بین چهار «فرهنگ بیکاری» تمایز قائل شد: هم‌نوا، خودمختار، فردگرا و تقدیرگرا. وی همچنین در پژوهشی دیگر (انگبرسن و همکاران، ۲۰۰۶) افراد بیکار را در شش نوع دسته‌بندی می‌کند: هم‌نوا، مناسک‌گرا، عزت‌گزین، حسابگر، بازرگان و خودمختار (انگبرسن و همکاران، ۲۰۰۶ به نقل از گروتنهویس و میجرز، ۱۹۹۴).

بیکاری در کشور ما پدیده‌ای روبه‌رشد بوده که طی دوره‌های مختلف دارای نوسان‌هایی بوده است. بر اساس داده‌های سالنامه وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در سال ۱۴۰۲، نرخ بیکاری کل کشور برابر با ۹٫۷٪ و در استان تهران برابر با ۸٫۲٪ بوده است. از میان جمعیت شاغل، ۳۴٫۱٪ در بخش صنعت و بیش از ۶۴٪ در بخش خدمات فعال بوده‌اند. (صباغی و همکاران، ۱۴۰۲). بر این اساس، بیکاری یکی از مهم‌ترین مسائلی است که اذهان سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان و توده‌های مردم را به خود مشغول کرده است، پدیده‌ای که به‌طورقطع هزینه‌ها و آسیب‌های متعددی را نیز به بار آورده است و برای افرادی که تنها درآمد آن‌ها را مزد یا حقوق تشکیل می‌دهد، مصیبتی است که لطمات فراوانی به بار می‌آورد (رستمی و ایمانی جاجرمی، ۱۳۹۵: ۷۴).

در شرایط دشوار اقتصادی و تنگناهای حاکم بر بنگاه‌های تولیدی، توجه بیش‌ازپیش به کارگران به‌عنوان سرمایه‌های ارزشمند کشور و موتور محرک توسعه اقتصادی ضروری به نظر می‌رسد. روی هم‌رفته، جامعه کارگری از عوامل مهم و تأثیرگذار در کارایی و موفقیت برنامه‌های اقتصادی و اجتماعی دولت‌ها در هر کشور تلقی می‌گردد و وضعیت آن می‌تواند به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های کیفیت زندگی و رفاه عمومی جوامع و کشورهای مختلف در نظر گرفته شود (خانباشی، ۱۳۹۳: ۵۳).

1. Lewis et al.

2. Engbersen et al.

مواجهه با ناامنی شغلی و بیکاری، می‌تواند تأثیر بسزایی بر زندگی شخصی و آینده شغلی افراد داشته باشد. فردی که منبع درآمد و امرارمعاش خود را از دست می‌دهد، پس از تجربه بیکاری در معرض انواع فشارهای روانی و اجتماعی قرار می‌گیرد که می‌تواند روند پیدا کردن شغل جدید، کیفیت روابط خانوادگی، سلامت جسمی فرد از کار بیکار شده و همسر و فرزندان، هویتش به عنوان یک فرد بیکار و... را تحت تأثیر قرار دهد. بر این اساس علی‌رغم آگاهی روزافزون از شیوع داغ ننگ بیکاری در میان کارگران از کار بیکار شده، مطالعات انگشت‌شماری بر منابع، ماهیت و پیامدهای انگ با توجه به زندگی این دسته از کارگران پرداخته‌اند.

این مطالعه با هدف ارتقای دانش مربوط به انگ نسبت به کارگران از کار بیکار شده، به‌ویژه توضیح ماهیت و فرآیندهای انگ و تأثیر آن بر زندگی کارگران انجام شده است. بنابراین، فهم فرایند مواجهه و کنار آمدن کارگران با بیکاری و آسیب‌های ناشی از آن را مدنظر دارد. کارگران از کار بیکار شده چه فهم و تفسیری از بیکاری دارند؟ از چه مکانیسم‌هایی برای مدیریت شرایط استفاده می‌نمایند؟ و تجربه چنین تغییر بنیادین چگونه دیگر عرصه‌های زندگی این کارگران را تحت تأثیر قرار می‌دهد؟

۲. حساسیت مفهومی: داغ ننگ

یکی از مهم‌ترین مفاهیم نظری که می‌تواند هم‌نگاهی تازه به پدیده آسیب‌دیدگی ناشی از کار ارائه دهد و هم این مطالعه را با بدنه نظریه جامعه‌شناسی پیوند بزند، مفهوم داغ ننگ^۱ (انگ) است که توسط اروینگ گافمن^۲ (۱۹۶۳) در کتاب «انگ: یادداشت‌هایی در مورد مدیریت هویت ضایع شده» برجسته و مشهور شد. او در این کتاب استدلال می‌کند که انگ ویژگی‌ای به شدت بی‌اعتبارکننده است. فرد انگ خورده کسی است که دارای «تفاوت نامطلوب» است (گافمن، ۱۹۶۳: ۳).

از زمان نوشته‌های گافمن، مفهوم انگ در مورد تعدادی از مسائل و شرایط خاص مورد توجه قرار گرفته است؛ از جمله ایدز (داکون، ۲۰۰۶؛ راتلیج و همکاران، ۲۰۰۹)، بیماری روانی

1. Stigma
2. Erving Goffman
3. Deacon
4. Rutledge et al.

(کوریکان، ۱۹۹۹) و بیماری مزمن (پری و همکاران، ۲۰۲۱^۲؛ یواخیم و آکرون، ۲۰۰۰^۳؛ چمبرلر، ۲۰۰۹).

گافمن بر این باور است که قدرت انگ زنی یک صفت، نه در ذات خودش، بلکه در روابط اجتماعی ریشه دارد. انگ در واقع نوع خاصی از رابطه بین صفات و تفکر قالبی یا کلیشه‌ای خواهد بود (گافمن، ۱۳۸۶: ۳۳-۳۲). به بیان دیگر، در جهان چیزی تحت عنوان «داغ» بنیانی ذاتی ندارد، بلکه این روابط اجتماعی است که آن را می‌آفریند. چنانچه «داغ ننگ»، متضمن وجود مجموعه مشخصی از افراد نیست که بتوان آن‌ها را به دو قطب تقسیم کرد. افراد عادی و داغ خورده، نه شخص بلکه بیشتر زاویه دید هستند» (گافمن، ۱۳۸۶: ۲۳۰).

بدین ترتیب، بر اساس حاکمیت یک نوع «زاویه دید» در جامعه است که افراد طبقه بندی می‌شوند و همین طبقه بندی است که سبب می‌گردد ویژگی‌های یک فرد به عنوان ویژگی‌های داغ خورده‌گی شناسایی شود. به عبارتی، داغ بر کنش متقابل نمایشی بین کنشگران داغ خورده و آدم‌های عادی تمرکز دارد و پیامد داغ زنی برای کسانی که داغ می‌زنند معمولاً مثبت است. بدین ترتیب، آن صفتی که داغ ننگ بر پیشانی فرد دارای آن می‌زند، می‌تواند به عادی جلوه دادن فرد دیگر یاری رساند و بنابراین فی نفسه نه خوشنام کننده باشد و نه بدنام کننده.

از نظر لینک و فلن^۵ (۲۰۰۱، ۲۰۰۶)، داغ ننگ زمانی وجود دارد که پنج جزء مرتبط باهم همگرا شوند: ۱. افراد تفاوت‌های انسانی را تشخیص داده و برچسب می‌زنند؛ ۲. باورهای فرهنگی مسلط، افراد برچسب گذاری شده را به ویژگی‌های نامطلوب (مانند کلیشه‌های منفی) مرتبط می‌کند؛ ۳. افراد برچسب گذاری شده در دسته‌های مجزا قرار می‌گیرند تا «ما و آن‌ها» را جدا کنند؛ ۴. افراد برچسب دار از دست دادن موقعیت و تبعیض را تجربه می‌کنند که منجر به نتایج نابرابر می‌شود؛ ۵. و درنهایت، بدون اعمال قدرت، انگ زنی وجود ندارد.

بر این مبنا، انگ زدن مشروط به دسترسی به قدرت اجتماعی، اقتصادی و سیاسی است که امکان شناسایی متفاوت بودن، ساختن کلیشه‌ها، دسته بندی افراد برچسب گذاری شده و اجرای عدم تأیید، طرد و تبعیض را فراهم می‌کند. آنان بر این باورند «نگ زنی زمانی وجود

1. Corrigan
2. Perri et al.
3. Joachim & Acorn
4. Scambler
5. Link & Phelan

دارد که عناصر برچسب‌گذاری، کلیشه‌سازی، جدایی، ازدست‌دادن موقعیت و تبعیض باهم در موقعیت قدرتی که به آن‌ها اجازه می‌دهد رخ دهند». روابط نامتعادل قدرت می‌تواند منجر به درونی‌شدن ننگ توسط کسانی شود که مورد انگ و تبعیض قرار می‌گیرند، «دقیقاً» به این دلیل که آن‌ها در معرض یک دستگاه نمادین بسیار قدرتمند قرار دارند که کارکرد آن مشروعیت بخشیدن به نابرابری‌های قدرت مبتنی بر درک متفاوت از ارزش و توانایی است. مقاومت افراد یا گروه‌های تحت ستم، به حاشیه رانده‌شده و بدنام‌شده در برابر نیروهای تبعیض‌آمیز محدود است» (پارکر و آگلتون، ۲۰۰۳: ۱۸).

این تصور که انگ توسط صاحبان قدرت تداوم می‌یابد، با توجه به گروه‌های خاصی که از جریان اصلی جامعه به حاشیه رانده شده‌اند، پرداخته شده است. راتلیج و همکاران (۲۰۰۹) با تحقیق درباره انگ و ایدز نشان دادند که ننگ از افرادی که در موقعیت‌های قدرت هستند، مانند پزشکان و کارکنان خدمات بهداشتی، ناشی می‌شود. آن‌ها دریافتند که تأثیر انگ ناشی از این موقعیت‌ها می‌تواند به قدری قابل توجه باشد که باعث شود افراد مبتلا به ایدز از درمان یا انجام آزمایش اجتناب کنند. دیدگاه‌های اجتماعی ننگ و بیماری روانی، همچنین تلاش‌ها را برای درک نگرش‌ها و باورهای کسانی که قدرت را در دست دارند و شرایط ساختاری اجتماعی که زیربنای اعمال تبعیض‌آمیز هستند و آن‌ها را منطقی می‌کنند، هدایت می‌کند (کوریکان، ۲۰۰۷؛ فلدمن، ۲۰۰۷).

از جمله عواملی که بر میزان داغ ننگ و تبعیض افراد تأثیر متفاوتی می‌گذارد، قابل مشاهده بودن یا نامرئی بودن وضعیت آن‌هاست. یواخیم و آکون (۲۰۰۰) در تحقیقات خود در مورد انگ‌های مرتبط با بیماری‌های نامرئی، به کار جونز و همکاران^۳ اشاره می‌کنند که چندین بُعد از انگ را توصیف کردند. از این میان بُعد «مخفی بودن» از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است که میزان پنهان یا قابل مشاهده بودن یک شرط را تشکیل می‌دهد و بر نقش‌های بین فردی افرادی که داغ ننگ را تجربه می‌نمایند، تأثیر می‌گذارد.

جونز و همکاران (۱۹۸۴: ۲۹) بیان می‌کنند که قابل مشاهده بودن یک وضعیت یک بُعد بسیار مهم انگ است، زیرا نقش مهمی در ایجاد واکنش‌های منفی اجتماعی ایفا می‌کند. گافمن (۱۹۶۳) نیز با اشاره به قابل مشاهده بودن یک وضعیت، بین دو روشی تمایز قائل شد

1. Parker & Aggleton

2. Feldman

3. Jones et al.

که می‌توان انگ را تجربه کرد: یک فرد ممکن است دارای داغ بی‌اعتباری یا احتمال بی‌اعتبار باشد. به نظر او، فرد بی‌اعتبار فردی است که نشانه‌های قابل مشاهده متفاوت بودن را نشان می‌دهد و زمانی که این نشانه‌ها قابل مشاهده باشد، فرد مورد انگ قرار می‌گیرد. برعکس، اگر نشانه‌های انگ برای دیگران نامرئی باشد، فرد دچار داغ احتمال بی‌اعتباری است (اما هنوز بی‌اعتبار نشده است). به گفته گافمن، مشکل این سناریو تصمیم‌گیری در مورد نحوه برخورد با اطلاعاتی است که می‌تواند منجر به بی‌اعتبار شدن شود: گفتن «افشای» یا نگفتن به دیگران («گذر») در مورد شرایط (یواخیم و آکورن، ۲۰۰۰؛ گافمن، ۱۹۶۳). هنگامی که این شرایط نامرئی فاش می‌شود، اغلب هزینه‌های قابل توجهی برای فرد از نظر افزایش انگ و تبعیض به همراه خواهد داشت.

یکی از عواطف ناشی از داغ ننگ، احساس شرم است که در نتیجه مخدوش شدن رابطه فرد با دیگران به وجود می‌آید. به عبارت دیگر، شرم یک احساس منفی شدید است که از تجربه شکست در رابطه با استانداردهای شخصی یا سایر افراد، احساس مسئولیت در قبال آن شکست و این باور که شکست منعکس‌کننده یک خود ناکافی است، ناشی می‌شود. گاهی اوقات از شرم به عنوان «خودانگ زدن» یاد می‌شود که بازتابی از پذیرش جنبه‌های منفی انگ توسط خود شخص است. اگرچه شرم ممکن است به صورت فردی تجربه شود، با این حال به عنوان یک واکنش عاطفی توصیف می‌شود که به دنبال مواجهه عمومی با برخی انحرافات از هنجارهای پذیرفته شده رخ می‌دهد.

سه نوع تلقی از شرم وجود دارد (سالیوان و تفت، ۲۰۰۶: ۴۵۴):

۱) مفهوم تهدید اجتماعی^۲: در تلقی نخست، شرم به عنوان نتیجه تصور و برداشت فرد از طرد اجتماعی یا توبیخ معرفی می‌شود. ما چنین موردی را مفهوم تهدید اجتماعی می‌نامیم. شف و ریتزر^۳ و لیری^۴ هر دو شرم را به عنوان مفهومی وصف کرده‌اند که روابط فرد یا پیوندهای اجتماعی او با دیگران دچار صدمه یا آسیب شده و یا مخدوش گردد. گیبونز^۵ شرم را نتیجه و پیامد عدم دریافت تأیید در نظر می‌گیرد. دیدگاه‌های انسان‌شناختی بندیکت و مید، احساس شرم را به مثابه نتیجه‌ای از عدم تأیید ادراکی توصیف کرده است.

1. Sullivan & Tift

2. Social Threat Conception

3. Scheff & Retzinger

4. Leary

5. Gibbons

نظریه‌های فوق در عین این‌که در تبیین چرایی حساسیت افراد به ارزیابی اجتماعی تفاوت دارند، همگی بر نیاز به پذیرش دیگران تأکید می‌گذارند. افزون بر آن، لیری استدلال می‌کند که نیاز به داشتن پیوندهای محکم شخصی یکی از عمده‌ترین انگیزه‌های آدمی است، گیلبرت^۱ (۱۹۹۷) اظهار می‌دارد که نیازی تکاملی برای حفظ احترام و جایگاه در آدمی وجود دارد. شف استدلال می‌کند که شرم با تصور فرد از خودارزشمندی خاص او ارتباط دارد. یکی از ویژگی‌های مهم این نوع تلقی، به قول شف توصیف شرم به عنوان امری خارجی و فشارآورنده است. فرد به سبب تصمیمات دیگران در رد او احساس شرم می‌کند. در نتیجه، شرم یا بیم از شرم، به عنوان یکی از انگیزه‌های نیرومند افراد توصیف می‌شود که پیوسته و بی‌وقفه، روابط شخصی خود را دیده‌بانی و نظارت کرده و انتظارات اجتماعی را در سطح گسترده‌ای برآورد می‌کنند. این دیدگاه می‌تواند اجمالاً تلقی از تهدید اجتماعی نام بگیرد (به نقل از سالیوان و تفت، ۲۰۰۶: ۴۵۵).

۲) مفهوم شکست شخصی:^۲ در تلقی دوم که می‌تواند به عنوان تلقی از شکست شخصی تعریف شود، شرم زمانی بروز می‌کند که شخص تصور کند در همراهی با معیارهای خود ناموفق بوده و همین نیز به این نوع برداشت می‌انجامد که خود کلی قاصر و ناموفق است. گافمن و ناتانسون^۳، به عنوان نظریه پردازان عاطفه، احساسات مربوط به شرم را به عنوان حقارت و شکست ادراک شده تعریف کرده‌اند. خصلت مشترک در تلقی دوم شرم، احساس شکستی است که به کلیت و تمامیت خود منسوب می‌گردد (به نقل از سالیوان و تفت، ۲۰۰۶: ۴۵۵).

۳) مفهوم اخلاقی:^۴ تلقی سوم دربرگیرنده آن نوع تصویری از خطاکاری است که توسط فرد یا جامعه رسمیت دارد. شرم در نزد هار^۵، با تخلف و تجاوز جدی و مهم و نیز ایده تقصیر ارتباط دارد. فرد به سبب انجام خطای عمدی، احساس شرم می‌کند. این مورد تلویحاً در وصف ویلیامز^۶ از شرم به مثابه نتیجه این تصور وجود دارد که دیگری انتزاعی محترمی که در چهارچوب اخلاقی تعریف می‌شود درباره ما بد فکر می‌کند. تایلور نیز بر ماهیت اخلاقی

1. Gillbert
2. Personal Failure Conception
3. Nathanson
4. Ethical Conception
5. Harre
6. Williams

شرم تأکید دارد. شرم به فقدان احترام به خویشتن گره می‌خورد و نشان می‌دهد که کدام یک از احساسات فردی مقبول و کدام یک نامقبول است. این تئوری‌ها بر تلقی شکست شخصی از رهگذر شناخت نقض معیارهای درونی شده به مثابه علت شرم استوار هستند. بدین سان، تلقی اخلاقی از شرم اهمیت زمینه اجتماعی را به رسمیت می‌شناسد (به نقل از سالیوان و تفت، ۲۰۰۶: ۴۵۵).

۳. پیشینه تجربی

سالیان متمادی مطالعات بی‌شماری در زمینه بیکاری،^۱ ناامنی شغلی^۲ و جابه‌جایی شغلی^۳ در داخل و خارج صورت گرفته است (یحیوی دیزج و همکاران، ۱۳۹۷؛ فرزانه و همکاران، ۱۳۹۷؛ عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۵؛ ابونوری و اسکندری، ۱۳۹۵؛ برانینگ و کراسی،^۴ ۲۰۰۹).

به طور خاص مطالعات متعددی، بیکاری و پیامدهای بیکارشدن را مورد بررسی قرار داده‌اند (حسین‌آبادی، ۱۳۹۹؛ کریمی، ۱۳۹۸؛ عارف و همکاران، ۱۳۹۴؛ خیراللهی، ۱۳۹۵؛ صادقی و همکاران، ۱۳۹۲؛ پناهی و آل‌عمران، ۱۳۹۵؛ اسکالر و همکاران،^۵ ۲۰۱۵؛ ریان و میتوزا،^۶ ۲۰۱۸؛ سینفیلد،^۷ ۲۰۱۸؛ بلومن و همکاران،^۸ ۲۰۱۸)، اما در اکثر مطالعات درگیری در انواع جرائم، ابتلا به بیماری‌های جسمی و روحی، فروپاشی خانواده و کاهش درآمد و میزان مصرف خانوار (نوفرستی و نصیری، ۱۳۹۷؛ رنتاکیسو و همکاران،^۹ ۱۹۹۷؛ وینی و همکاران،^{۱۰} ۲۰۰۷؛ استارین و همکاران،^{۱۱} ۲۰۰۹) به عنوان پیامدهای بیکارشدن مورد بررسی قرار گرفته است.

-
1. Unemployment
  2. Insecurity Job
  3. Job Displacement
  4. Browning & Crossley
  5. Schaller et al.
  6. Ryan & Maitozo
  7. Sinfield
  8. Bloemen et al.
  9. Rantakeisu et al.
  10. Winnie et al.
  11. Starrin et al.

در همین زمینه، کریمی (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان پدیدارشناسی زندگی پس از اخراج از کار، با توجه به محدود بودن مطالعات جامعه‌شناختی در زمینه پیامدهای اخراج از کار، سعی کرده افراد اخراج شده از کار و افراد بیکار را دسته‌بندی کند و تجربه زیسته کارکنان اخراجی کارخانه ذوب آهن را مورد بررسی قرار دهد. او مهم‌ترین معضلات کارکنان اخراج شده را در چهار مقوله اصلی شامل معضلات شغلی و مالی، معضلات خانوادگی، معضلات اجتماعی و معضلات روانی دسته‌بندی کرده است.

یحیوی دیزج و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی رابطه بین عوامل اقتصادی و اجتماعی و آسیب‌های اجتماعی در برخی کشورها را مورد بررسی قرار دادند و دریافتند که مشکلات اقتصادی مانند بیکاری، تورم، فقر و نابرابری درآمدی، احتمال وقوع جرم توسط افراد جامعه را به طور معناداری افزایش می‌دهد. ابراهیمی و چاکرهمی (۱۳۹۴) با بررسی اثر عوامل اقتصادی بیکاری و تورم بر جرم و جنایت در ایران، نشان دادند که اگر مطلوبیت مورد انتظار ناشی از جرم، از مطلوبیت مورد انتظار کار قانونی بیشتر باشد، جرم انجام می‌شود که بر این اساس، شرایط اقتصادی مانند بیکاری، تورم و فقر موجب افزایش نرخ ارتکاب جرم می‌شوند، چون این عوامل تفاوت میان جرم و کار قانونی را افزایش می‌دهند.

نوری و بابائیان (۱۳۹۵) دریافتند که بیکاری نه تنها احتمال وقوع جرم را در میان افراد افزایش می‌دهد، بلکه عواملی همچون نابرابری در فرصت‌های شغلی، فقر فرهنگی ناشی از بیکاری و فقر مادی ناشی از بیکاری نیز احتمال درگیری افراد به اعتیاد را افزایش می‌دهند. مطالعه رستمی و ایمانی جاجرمی (۱۳۹۵) نشان داد که تجربه بیکاری منجر به تجربه مواردی همچون انزوای طلبی، خودمحروم‌سازی، وقت‌کشی، مقصدانستن دیگران، اولویت نیازهای اولیه، گرایش به روش‌های نامتعارف در کسب ثروت نیز می‌گردد.

با بررسی مطالعات انجام شده در حوزه بیکاری، می‌توان دریافت که به مسئله تجربه بیکاری و فهم احساسات کارگران پس از بیکار شدن و چگونگی مواجهه آنان با محیط اطراف، خانواده و دوستانشان کمتر پرداخته شده است. بر این اساس در این مطالعه ما به دنبال کشف زوایای گوناگون تجربه کارگران از بیکار شدن و چگونگی کنار آمدن آن‌ها با شرایط پیش آمده و مدیریت صحنه‌های گوناگون زندگی شخصی و اجتماعی هستیم.

۴. روش‌شناسی

در این مطالعه با توجه به هدف اکتشافی تحقیق، از روش نظریه زمینه‌ای برساخت‌گرای

چارمز استفاده شده است. این رویکرد در پارادایم تفسیری قرار می‌گیرد. پژوهشگران برای دستیابی به داده‌های موردنیاز خود در سه نقش کارگر، محقق و کارمند یکی از نهادهای حمایتی در میدان تحقیق حضور یافته‌اند.

در مرحله اول، یکی از نگارندگان با پذیرش نقش کارگر در قالب مشارکت‌گر کامل به عنوان عضوی فعال از میدان تحقیق، با استفاده از مشاهده پنهانی و غیرسیستماتیک در موقعیتی طبیعی اقدام به گردآوری داده‌ها نموده است. بر این اساس، وی به مدت ۲ سال به عنوان کارگر در یک کارگاه تولیدی مشغول به کار شد. او در این مدت علاوه بر سعی در فهم دنیای کارگران با مراجعه به نهادهای حمایتی و اتحادیه‌ها به عنوان کارگر سعی داشت در زمینه میزان نظارت نهادهای مورد اشاره بر کارگاه‌های تولیدی و یا پشتیبانی آنان از کارگران و همچنین نوع تعاملات کارگزاران با کارگران به شناخت صحیحی دست یابد.

در مرحله دوم که حدود ۱ سال به طول انجامید، محققین با ایفای نقش واقعی خود به عنوان محقق در کارگاه‌های تولیدی و نهادهای حمایتی و رفاهی سعی کردند ضمن تعامل با کارگران، با استفاده از تکنیک‌هایی از جمله مصاحبه نیمه ساختاریافته با کارگران و حضور در جلسات حل اختلاف کارگران و کارفرمایان در قالب مشارکت‌کننده منفعل در اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان تهران، به جمع‌آوری داده‌های موردنیاز بپردازند. در مصاحبه نیمه ساختاریافته، سؤالات پس از هر مصاحبه از طریق یک فرایند تأملی و بازاندیشانه به منظور فهم تجربه کارگران از بیکاری و ادراک آنان از نحوه برخورد اطرافیان و دوستان اصلاح شد. محور گفت‌وگوها در مصاحبه روایی، فهم تجربه کارگران از تعاملاتشان با گروه دوستان و اطرافیان بوده است. به منظور فهم تجربه کارگران از بیکاری و آسیب‌های ناشی از آن، احساسات تجربه کارگران پس از بیکاری و چگونگی مواجهه آنان با این تجربه مورد بحث و بررسی قرار گرفت. بدین ترتیب در رابطه با انواع سرمایه‌های کارگران و اثربخشی این سرمایه‌ها در کاهش رنج ناشی از بیکاری، نوع نگاه دوستان و اطرافیان به فرد بیکار شده، نگاه به کارگر به عنوان مجرم و یا قربانی شرایط نابسامان اقتصادی سؤالاتی پرسیده شد.

سپس، یکی از محققان با اتخاذ نقش کارمند در یکی از نهادهای حمایتی ذی‌ربط (سازمان تأمین اجتماعی) در قالب مشارکت‌گر کامل به عنوان عضوی فعال در میدان تحقیق حضور یافت تا بتواند علاوه بر درک نوع خاص تجربه کارگران بیکار در تعامل با نهادهای رفاهی و حمایتی، انواع داغ‌ننگ احتمالی ناشی از نهادهای حمایتگر را کشف کند. در اینجا نیز با استفاده از مشاهده پنهانی و غیرسیستماتیک در موقعیتی طبیعی داده‌ها گردآوری شد.

در این مطالعه از روش نمونه‌گیری هدفمند و شیوه دلدسترس و نظری برای انتخاب مشارکت‌کنندگان استفاده کردیم. نمونه موردبررسی، کارگران از کار بیکار شده ایرانی ساکن در شهر تهران بودند که از طریق مراجعه به اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی و همچنین سازمان تأمین اجتماعی به دست آمدند. زمان هر مصاحبه به‌طور میانگین ۴۵ دقیقه تا ۲ ساعت طول کشید. تعداد نمونه‌ها نیز با تکیه بر منطق نمونه‌گیری در روش کیفی تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. به این ترتیب با رسیدن تعداد نمونه‌ها به ۳۷ نفر که تجربه کار در کارگاه‌ها را داشتند، اشباع نظری حاصل شد.

جدول شماره ۱: مشخصات جمعیتی مشارکت‌کنندگان

ردیف	نام	سن	وضعیت تاهل	شغل	ردیف	نام	سن	وضعیت تاهل	شغل	ردیف	نام	سن	وضعیت تاهل	شغل
۱	فرزانه	۳۲	متاهل	کارگر کارخانه	۱۴	راحیل	۲۵	مجرد	کارگر رستوران	۲۷	مینو	۳۳	مطلقه	مشاور مدرسه
۲	مهسا	۳۱	متاهل	کارگر کارخانه	۱۵	صابر	۴۲	متاهل	خیاط	۲۸	ماهرخ	۳۳	مطلقه	کارمند دفتری
۳	شیدا	۲۸	مجرد	طراح	۱۶	بارید	۲۳	مجرد	تراشکار	۲۹	الناز	۲۳	مجرد	منشی مطب
۴	حامد	۳۵	متاهل	کارگر کارخانه	۱۷	ریحانه	۴۰	مجرد	مربی مهدکودک	۳۰	رؤیا	۳۹	مجرد	کارگر کارخانه
۵	علی	۲۱	مجرد	تراشکار	۱۸	فرزام	۵۵	متاهل	کارگر کارخانه	۳۱	بهاره	۲۲	مجرد	منشی مطب
۶	احمد	۵۲	متاهل	نجار	۱۹	بهرروز	۴۴	متاهل	خیاط	۳۲	مریم	۲۹	متاهل	کارگر کارخانه
۷	یاسر	۴۹	متاهل	خیاط	۲۰	مرتضی	۵۷	متاهل	کارگر پرس‌کاری	۳۳	سعید	۴۸	متاهل	کارگر کارخانه
۸	محسن	۳۶	متاهل	نجار	۲۱	فرهاد	۳۳	مجرد	تراشکار	۳۴	اسماعیل	۳۵	متاهل	برشکار
۹	مسعود	۴۸	متاهل	خیاط	۲۲	پرهام	۳۴	متاهل	کارگر میل‌سازی	۳۵	شهرزاد	۴۹	متاهل	کارگر کارخانه
۱۰	فریبرز	۳۳	مطلقه	نیروی شرکتی	۲۳	رضا	۴۹	متاهل	کارگر کارخانه	۳۶	سجاد	۳۷	متاهل	کارگر کارخانه
۱۱	شهرام	۵۶	متاهل	کارگر آجرپزی	۲۴	سارا	۴۵	متاهل	کارگر کارخانه	۳۷	فخری	۵۸	بیوه	خدمتگذار مدرسه
۱۲	فرشته	۳۲	مجرد	کارمند دفتری	۲۵	افروز	۳۴	مجرد	کارمند دفتری					
۱۳	منصور	۴۷	متاهل	نجار	۲۶	بهزاد	۴۷	متاهل	کارگر میل‌سازی					

داده‌های گردآوری شده بر اساس روش نظریه زمینه‌ای بر ساخت‌گرا تحلیل شد. در این چهارچوب، ابتدا مصاحبه هر فرد پیاده شد و بعد از مرور چندبار متن، وارد مرحله کدگذاری و تحلیل شدیم. متن در سه مرحله اولیه، متمرکز و نظری کدگذاری شد. در مرحله اولیه، به هر بخش از متن مصاحبه یک کد مفهومی نسبت دادیم. سپس در کدگذاری متمرکز، مفاهیم مهم‌تر و پرتکرار انتخاب شد و مفاهیم مشابه و دارای فضای معنایی مشترک، در یکدیگر تلفیق و مقوله‌ها شکل گرفت. در مرحله نهایی، مهم‌ترین مقوله‌ها انتخاب و در تحلیل داده‌ها مورد بحث قرار گرفت. این فرایند به صورت رفت و برگشتی و مقایسه مستمر داده‌های خام با مفاهیم و مقوله‌ها انجام شد.

به منظور ارزیابی اعتبار یافته‌ها از روش ارزیابی توسط اعضا استفاده کردیم. بدین ترتیب که پس از کدگذاری و تحلیل داده‌ها، یافته‌ها را در اختیار تعدادی از مشارکت‌کنندگان قرار دادیم تا مورد ارزیابی قرار گیرد. برای حفظ حریم خصوصی کارگران مشارکت‌کننده در این مطالعه، از اسامی مستعار در یادداشت‌ها و تحلیل داده‌ها استفاده شده است. قبل از مصاحبه، مشارکت‌کنندگان فرم رضایت‌نامه را تکمیل کردند. در مورد هدف و نحوه انتشار یافته‌ها نیز به کارگران مشارکت‌کننده آگاهی دادیم.

۵. یافته‌ها

تجربه بیکاری آسیب‌های زیادی را برای کارگر به همراه خواهد داشت. این مسئله زمانی مورد توجه قرار می‌گیرد که درایم کسب درآمد و تجربه اشتغال چیزی بیش از یک موضوع اقتصادی است و طیف وسیعی از روابط فرهنگی و اجتماعی و سیاسی را دربرمی‌گیرد. از دست دادن درآمد، با از دست دادن موقعیت، هویت و درگیری در انواع بحران‌های خانوادگی و اجتماعی همراه است. افراد بدون شغل اغلب مورد تحقیر قرار می‌گیرند و توانایی‌ها و انگیزه‌های آن‌ها آشکارا زیر سؤال می‌رود. بر این اساس، بیکاری می‌تواند تمام ابعاد زندگی فرد را تحت تأثیر قرار دهد. تجربه بیکاری فرد را وارد میدانی جدید می‌کند که به ناچار درگیر انواع بحران‌ها می‌گردد و هر لحظه خود را در معرض قضاوت شدن می‌یابد. «شرم اجتماعی بیکاری» مفهومی است که از دل روایت‌های کارگران از کار بیکار شده برآمده است. ننگ اجتماعی بیکاری، بحران هویت، بحران اقتصادی، بحران خانوادگی، تجربه شرمساری و روان‌رنجوری ابعاد مختلف تجربه افراد از بیکاری است که در نهایت ما را به مفهوم شرم اجتماعی بیکاری رساند.

جدول شماره ۲: کدها و مقولات فرعی و اصلی شرم اجتماعی بیکاری

مقوله اصلی	مقولات فرعی	کدهای اولیه
شرم اجتماعی بیکاری	تنگ اجتماعی	اجبار به انجام کارهای کم منزلت، پنهان کردن ازدست دادن کار از همسر و فرزندان، مخفی کردن بیکار شدن از خانواده و دوستان، حضور در خانه و بی اعتبار شدن در نگاه اعضای خانواده، تمنای بازگشت به کار (توسط کارگر و خانواده وی)، تجربه حس بی لیاقتی، سرزنش دیگران از چرایی عدم تاب آوری، در خانه ماندن، عدم تمایل به مواجهه با دوستان و اطرافیان و خانواده
	بحران هویت	از دست دادن هویت، کنار نیامدن با بیکاری و یا داشتن شغلی کم منزلت، تلاش برای اثبات خود، تلقی ازدست دادن محیط کار به مثابه ازدست دادن خانه و خانواده
	بحران اقتصادی	تجربه بی پولی و تنگنای اقتصادی، عدم توان پرداخت اجاره منزل و تجربه آوارگی، عدم توان پرداخت هزینه دارو و درمان، عدم توان مالی برای پرداخت اقساط و بدهی های جاری زندگی، اجبار به فروش خانه و ازدست دادن سرمایه اقتصادی
	بحران خانوادگی	تجربه همسر خوب نبودن، کاهش منزلت شخصی در برابر همسر، اختلاف خانوادگی و جدایی، رها کردن زندگی از سوی همسر، افزایش درگیری و دعوا اعضای خانواده، عدم تمایل به حضور مرد در خانه، درگیری به دلیل حضور مرد در خانه
	تجربه شرمساری	شرم از حضور در خانه، شرم از قضاوت شدن، شرم مندی در برابر خانواده، احساس سرخوردگی و کم آوردن، شرم از عدم امکان تامین مخارج زندگی، پشیمانی از عدم تحمل شرایط کار
	روان رنجوری	ترس، مراجعه به روانشناس، ابتلا به انواع بیماری از جمله ناراحتی اعصاب، مصرف دارو، بستری شدن در بیمارستان، فشار روانی ناشی از بیکاری، افسردگی، نگرانی

۵-۱. تنگ اجتماعی بیکاری

بیکاری تنها دارای ابعاد اقتصادی نیست، بلکه داشتن شغل و جایگاه شغلی مستحکم منجر به داشتن هویتی متمایز نیز می شود. بیکاری نه تنها با ازدست دادن درآمد منجر به وارد شدن ضربه اقتصادی به فرد و خانواده وی می شود، بلکه با تنگ اجتماعی نیز همراه است. افراد دوست ندارند به دیگران بگویند که کار خود را از دست داده و در تجربه اشتغال با ناکامی مواجه شده اند. افراد به دنبال بیکار شدن، خود را در برابر قضاوت افراد می یابند؛ دیگری که درباره توانمندی ها، لیاقت افراد و عملکرد افراد در شرایط کار قضاوت می کنند.

با واکاوی روایات کارگران از بیکاری، مواردی همچون ننگ ازدست دادن موقعیت کاری، اجبار به انجام کارهای کم‌منزلت در پی بیکارشدن، پنهان کردن ازدست دادن کار از همسر و فرزندان، مخفی کردن بیکارشدن از خانواده و دوستان و سرزنش دیگران، از مصاحبه‌ها استخراج شده است. افراد در گام اول تلاش می‌کنند بیکاری خود را از همسر و فرزند خود نیز پنهان کنند. آنان پس از بیکارشدن، در لحظه اول همچنان امیدوارند بتوانند به کار بازگردند و یا به سرعت کار جدیدی پیدا کنند. بنابراین ترجیح می‌دهند به اعضای خانواده چیزی دربارهٔ بیکارشدن خود نگویند. این امتناع از اعلام بیکارشدن، دلایل مختلفی از جمله ناباوری نسبت به بیکارشدن، امید به بازگشت و ترس مواجه شدن با تنش و اضطراب بیکاری دارد.

از کارخونه اخراج شدم. ۱۰ روز هرروز صبح از خواب بیدار می‌شدم، طبق روال همیشگی ظرف غذا رو از زهم می‌گرفتم و ازش خداحافظی می‌کردم و کل روز رو تو پارک می‌نشستم و فقط فکر می‌کردم. نمی‌دونستم چطور باید به زن و بچه‌ام بگم اخراج شده‌ام. نمی‌دونستم چه کار کنم. درمونده شده بودم... اما فایده نداشت تاکی می‌تونستم نگم و پنهون کنم؟ یه روز رفتم خونه و به زنم گفتم دادوفریاد زنن، ناراحتی هم نکن... من اخراج شدم. (فرزام، ۵۵ ساله، متأهل، کارگر کارخانه)

دیگر علت پنهان کردن بیکاری از خانواده و اطرفیان، ترس از قضاوت شدن است. افراد دوست ندارند دیگران در زندگی آنان سرک بکشند، آن‌ها را نصیحت و یا قضاوت کنند و بایدها و نبایدهایی را به آنان تجویز و توصیه کنند. بنابراین سعی می‌کنند تجربهٔ ناکامی‌های خود را از دیگران پنهان کنند. داغ ننگ بیکاری و مورد قضاوت قرارگرفتن توسط گروه دوستان، اطرفیان و خانواده، با خود احساس شرمندگی بی‌عرضگی و بی‌لیاقتی را به همراه خواهد داشت. همیشه این‌گونه نیست که این برچسب‌ها از طرف خانواده به فرد زده شود، بلکه فرد با مقایسهٔ شرایط خود با دیگران، این حس‌ها را در خود بازتولید می‌کند. بیکاری برای مردان، به مراتب سخت‌تر از زنان است. تجربهٔ مردان این‌گونه است که حضور طولانی مدتشان در خانه منجر به بی‌اعتباری ایشان در نگاه فرزندان و همسرش می‌شود و این دردی عمیق برای مردان است؛ چراکه منجر به اضمحلال مردانگی و قدرت و اقتدار مرد در خانه می‌شود.

ببینید! مرد که می‌مونه خونه، همه جوره بهش نگاه می‌کنن، انگار کسی دوست نداره که او خونه باشه... بچه کوچیکم بهش خوش می‌گذشت، اما با خانومم یا دختر بزرگم نمی‌ساختیم... یه

جورایی مثلاً سر هر چیز کوچیکی بحث و دعوا من می شد. چون بیکارم بودم و خونه بودم، خانمم خیلی ناراحت شده بود. وقتی بهم گفت خدا عیدی مون رو داده، متوجه شدم خیلی ناراحت شده که این جور می گه. حتی خانم بهم گفت برو با ۲۸۰۰ کار کن! اما من گفتم چه کار کنم وقتی که حداقل حقوق وزارت کار ۴۷۰۰ هست. (بهبود، ۴۷ ساله، متأهل، کارگر مبیل سازی)

داغ ننگ بیکاری برای مردان به مراتب بیشتر از زنان است. تجربه کارگران مرد در زمینه بیکاری و ازدست دادن شغل تا جایی دردناک و غیرقابل تحمل است که کارگر تمنای بازگشت به کار را دارد. کارگران مرد پس از بیکار شدن تلاش هایی را به منظور بازگشت به محیط کاری خود داشته اند. این تلاش ها صرفاً به تلاش کارگر ختم نمی شود، در مواردی نیز همسر کارگر با کارفرما تماس گرفته و از او خواهش کرده است که به شوهرش اجازه دهد به محیط کار بازگردد.

بعد اینکه بیکار شدم، این قدر بیکار شدن برام سخت بود که حتی رفتم گفتم من خودم تعهد بدم با کارگرا کاری نداشته باشم. حتی کلید در رو می دم بهتون، دیگه در رو هم باز نمی کنم. من فقط صبح ها پیام سر کارم رو انجام بدم، غروب هم برم... قبول نکردن... الگوهایی که درآورده بودم، آماده بود دیگه... دیگه نیازی به من نداشتن، به من گفتند تعدیل نیرو کردیم... به من اونجا الکی قول دادن، گفتن اگه اینجا رشد کنه تو رو مجانی می بریم کربلا... اما این کار رو من کردم، خودشون رفتن و برگشتن... من تنها اونجا رو مدیریت کردم، ولی من رو نبردن (با بغض) قول داده بودن! (۴۸ ساله، متأهل، خیاط)

خانمم ناراحت شد و گفت چیکار می خواهی بکنی؟ گفتم خب چه کار کنم؟ زنگ زد باهاشون صحبت کرد. گفت شوهر من که کلید اونجا دستش بود، شوهر من که امین اونجا بود، چرا الان این جور کردید باهاش؟ یارو می گفت که اخلاق خاصی داره، مثلاً نمی دونم چیه... بعد خانمم می گفت چه ربطی داره؟ این می آد برشش رو می زنه و غروب هم می آد خونه والسلام... اونجا زندگی نمی کنه که... اونجا کارگاهه و اون داره کار می کنه... اما قبول نکردن. بعد خودم رفتم خیلی زنگ زدم به دو تا داداشای صاحب کار. گفت من و مجید راضی هستیم شما بیایید کار کنید، اما محمد قبول نمی کنه و دیگه قبول نکرد. (۴۸ ساله، متأهل، خیاط)

بیکاری چنان خللی در زندگی شخصی مردان ایجاد می کند که او در معرض شماتت برای چرایی عدم تاب آوری قرار می گیرد. دوستان، اطرافیان و خانواده همسر فرد راسرنش می کنند که می باید به خاطر خانواده اش هر طور که شده دردها را تاب بیاورد و تن به بیکاری ندهد.

وقتی بیکار شدم، با خودم می‌گفتم کاش در نمی‌اومدم، کاش حرف‌هاشون رو تحمل می‌کردم و می‌خوردم اما در نمی‌اومدم، هرچی بود و اونا می‌گفتن کاش به خودم نمی‌گرفتم. اما وجود انسان قبول نمی‌کنه، غرور انسان قبول نمی‌کنه هرکی بیاد هرچی بگه. (مسعود، ۴۸ ساله، متأهل، خیاط)

خونواده خانمم هم می‌دونن. سخت بود برام. سختی خودش رو داره دیگه. زندگی مون جوری شده که به مشکل خورد... دیگه سخت هست، دیگه چیکار کنیم. اونا هم یه چی به ما می‌گفتن، مثلاً می‌گفتن خُب، می‌رفتی چای می‌ریختی براش. (منصور، ۴۷ ساله، متأهل، نجار)

توصیه به تاب‌آوری و تحمل شرایط سخت محیط کار به عنوان مکانیسمی برای ازدست‌ندادن شغل، منجر به این مسئله می‌شود که کارگران بیش‌ازپیش خود را مقصر بدانند و با خود این‌گونه فکر کنند که اگر شرایط را تاب می‌آورند اکنون درگیر چنین مصائبی نمی‌شدند. کارگران پس از بیکارشدن تمایلی به برقراری ارتباط با دوستان و اطرافیان خود ندارند. آن‌ها معمولاً به دنبال پنهان کردن خود از دیگران هستند و ترجیح می‌دهند درباره شرایط خود با دیگران صحبت نکنند. تمام موارد یادشده منجر به تقویت فشارها و رنج‌های ناشی از بیکاری می‌شود و آسیب‌های آن را تشدید می‌کند.

۵-۲. بحران هویت

اشتغال تنها برای افراد منجر به ایجاد پایگاه اقتصادی نمی‌شود، بلکه افراد با توجه به جایگاه شغلی خود هویت می‌یابند. بر این اساس یکی از کارکردهای اشتغال برای افراد، هویت‌یابی است. این‌که افراد خود را به عنوان معلم، تراشکار، مشاور، کارگر و... تعریف می‌کنند، نشان‌دهنده این است که افراد به تبع شغلی که در آن فعالیت دارند و به تبع محل درآمد خود هویت می‌یابند.

شغل و جایگاه شغلی قضاوت دیگران را تحت تأثیر قرار می‌دهد و از جمله عناصر مهم و مؤثری است که ما به مدد آن خود را به دیگران معرفی می‌کنیم. بر این اساس افرادی که کار خود را از دست می‌دهند و یا جایگاه شغلی بهتری را قبلاً تجربه کرده‌اند و اکنون جایگاه شغلی آنان تنزل یافته است، بحران هویت را تجربه می‌کنند. افراد معمولاً دوست ندارند بگویند بیکار هستند و یا دوست ندارند بگویند در شغلی کم‌منزلت مشغول به کار هستند و تمام این‌ها نمایانگر نقش شغل و جایگاه شغلی در هویت‌یابی افراد است.

زمانی که بیکار شدم، خیلی حس بدی داشتم. آدم به دفعه همون جوروی بیکار بشه، یه حسیه داره. یه جایی که ۱۵ سال کار کنی و اون رو کار خودت بدونی، همه جوره کار کنی، بعد از دستش بدی، خیلی بده. من فقط توی روز ۳-۴ ساعت خونه بودم و بقیه‌ش سر کار بودم با اونا. برای همین خیلی ناراحت شدم مخصوصاً تا یه هفته ده روز رفتم بیمارستان. (منصور، ۴۷ ساله، متأهل، نجار)

کارگرانی که مدت زیادی در یک کارگاه کار می‌کنند و تمام توان و خلاقیت خود را صرف پیشرفت و موفقیت کارگاه می‌کنند، با ازدست دادن کار این حس را تجربه می‌کنند که در حق آن‌ها بی‌انصافی شده و گویی خانه و خانواده خود را از دست داده‌اند. تلقی محیط کار به عنوان خانه و خانواده، به نوعی کسب هویت از محیط کار است. خانواده جایی است که هویت فرد در ابتدا در آنجا شکل می‌گیرد. تلقی محیط کار به عنوان خانواده، علاوه بر این که حس تعلق و دل‌بستگی کارگر را نسبت به محیط کار یادآور می‌شود، نشانگر فرایند هویت‌یابی کارگر از محیط کار نیز است.

وقتی تصمیم گرفتم از کار بیرون بیام، خیلی حس بدی داشتم، حس نمی‌کردم از کار بیرون می‌آم، حس می‌کردم از خونه‌م دارم بیرون می‌رم. اون جا رو خونه خودم می‌دونستم. روزی که خواستم برم فرم تسویه نهایی‌م رو بگیرم، خیلی (با تأکید و شدت) برام سخت بود و از همون اول نگهبان اون جا خیلی بی‌ادبانه و بد باهام برخورد کرد. رفتاراش خیلی زشت بود، من پنج سال از عمرم رو اون جا گذرونده بودم و حق من نبود باهام بد برخورد کنن. گفت بذار هماهنگ کنم که ببینم اجازه می‌دن بری داخل یا نه! خیلی برام دردناک و سخت بود. نگهبان طوری برخورد می‌کرد انگار دزد هستی. اینا فکر نمی‌کردن من استعفا بدم، حتی گفت من کلی پروژه نیمه‌تمام برات داشتم، خواستم شاگرد بیارم ازت کار یاد بگیره ... (شیدا، ۲۸ ساله، مجرد، طراح کارخانه چینی‌سازی)

کارگری که ۱۵ سال از عمر خود را صرف کار در یک کارگاه می‌کند، آنجا را متعلق به خود می‌داند و اخراج شدن را حق خود نمی‌داند. درگیری در فرایند بیکاری چنین فردی را شوکه می‌کند و این فرد تمام زحمات ۱۵ ساله خود و این که تمام زندگی خود را صرف کاری نموده که آخرسر فهمیده دیگر متعلق به او نیست، هدررفته می‌داند.

۱۴-۱۵ سال پیش یه نفر کار کنی و آخرسر بگه بیا برو بیرون! بعد ما رفتیم برای حق سنوات و گفتیم بهمون بده، گفت برو شکایت کن! ما هم شکایت کردیم. بعد رفیقاشون و فامیلامون اومدن گفتن که ۱۳-۱۴ سال نون و نمک هم رو خوردین و از شکایت دست بردار! (بهزاد، ۴۷ ساله، کارگر کارخانه مبل‌سازی)

۳-۵. بحران اقتصادی

تجربه بی‌پولی و تنگنای اقتصادی، عدم توان پرداخت اجاره منزل و تجربه آوارگی، عدم توان پرداخت هزینه دارو و درمان، عدم توان مالی برای پرداخت اقساط و بدهی‌های جاری زندگی، اجبار به فروش خانه و ازدست دادن سرمایه اقتصادی همگی نشانه‌های ورود به بحران اقتصادی است که کارگر با ازدست دادن کار آن را تجربه می‌کند.

کارگرانی که مستأجرند بیش از کارگرانی که از خود دارای خانه هستند تحت فشار تنگناهای اقتصادی قرار می‌گیرند. در مواردی این کارگران تجربه آوارگی را گزارش داده‌اند. عدم توان پرداخت اجاره خانه، افزایش اجاره خانه در سال جدید و... منجر به آوارگی کارگران و تجربه بی‌خانه و کاشانه بودن شده است. درگیری در چنین بحرانی، تجربه بیکاری را سخت‌تر و دردآورتر می‌کند و به افزایش بحران‌ها نیز دامن می‌زند. مردانی که از کار بیکار شده‌اند، بیشتر از زنان بحران اقتصادی را تجربه می‌کنند. در مصاحبه‌ها، زمانی که مردان درباره این تجربیات صحبت می‌کردند، اشک می‌ریختند که این نشان‌دهنده شدت سخت و دردآور بودن بحران اقتصادی و تنگناهای آن برای مردان است.

من قبل از این که پیام توی کار مبل، خونه خریدم. الآن دولت خودش اعلام کرده که کمتر از هفت هشت میلیون تومن زیر خط فقره. الآن خیلی‌ها با ۵-۴ تومن زندگی شون رو دارن می‌گذرونن، من چون صاحب خونه هستم، خب یه ذره دردم کم‌تره. کسی که مستأجره، همراهه مجبور می‌شه اجاره‌خونه بده، قطعاً بیشتر تحت فشاره. (بهزاد، ۴۷ ساله، کارگر کارخانه مبل‌سازی)

بابت نگهبانی شب کتری آبجوش افتاد روی پای من، پام سوخت. روزی دو بار می‌رفتم برای پانسمن، دکتر می‌گفت دیگه نمی‌شه این جور بیای برای پانسمن، چون جای سوختگی‌ام گود شده بود و رفته بود داخل و تمام عصبام سوخته بود. حتی شما (کارفرما) پول یه روز آژانس من رو ندادید... من ۸۰۰ هزار تومن خرج پام شد، حتی ازتون شکایت هم نکردم. اون وقت شما شب عید ۱۶ روز به عید مونده، من بچم توی بیمارستان بوده، ۳۴ سالشه و تا الآن ۶ بار خودکشی کرده، ناراحتی اعصاب و روان داره، می‌دونم گرفتارم، از اون طرف صاحب خونه‌م جوابم کرده، به من می‌گی کرونا داری دیگه نیا سر کار! (احمد، ۵۲ ساله، متأهل، نجار)

در روایت بالا، احمد کارهایی که خود برای کارفرما انجام داده است را در برابر کارهایی که کارفرما در حق وی کرده است می‌گذارد و از لابه‌لای روایت وی می‌توان فهمید که رفتار کارفرما و قرارگرفتن خود در چنین بحرانی را ناجوانمردانه می‌داند.

خیلی ناراحت شدم، چون خیلی شرایط بدی داشتم، می‌گم بچه‌م توی بیمارستان بود. شب عید کرایه‌خونم عقب افتاده بود، تازه چند وقت بود اومده بودم سر کار. نزدیک جابه‌جاشدن خونم بود، دوباره باید کرایه‌خونم یا پول پیش رو اضافه می‌کردم. خیلی مشکلات داشتم، اما شب این جورى شد دیگه، شب عید بیکارم کردن و بعد درگیر اداره کار شدم. (احمد، ۵۲ ساله، متأهل، نجار)

داشتن اشتغال و درآمد ثابت باعث می‌شود افراد برای زندگی خود برنامه‌ریزی کنند و زیر بار بدهی و یا اقساط مختلف بروند، به این امید که از محل درآمد خود بدهی‌ها را بپردازند. با ازدست‌دادن کار، تمام برنامه‌ریزی افراد برای آینده‌شان از دست می‌رود. یکی از کارگران به علت این‌که از عهده پرداخت اقساط خانه‌ای که در پزند خریده بوده برنمی‌آید، مجبور به فروش خانه می‌شود و با این کار تمام امیدها و آرزوهای همسر و فرزندان و حتی خود کارگر برای خانه‌دار شدن نابود می‌شود.

الآن ما با هزار زور به خونم خریدیم توی پزند. کاش اون موقع این اتفاق می‌افتاد، خونواده‌مون به مشکل خوردیم، بیکار شدیم، نتونستیم قسط خونم بدیم. با زحمت مجبور شدیم طلاهای خانم رو بفروشیم. فروختیم که طلب بدیم ... با خانم به مشکل برخوردیم، مجبورم شدم خونم رو بفروشم. اونم همش می‌گفت نفروش و... (منصور، ۴۷ ساله، متأهل، نجار)

داشتن سرمایه اجتماعی می‌تواند رنج بحران اقتصادی را کاهش دهد و نداشتن چنین سرمایه‌ای منجر به تقویت آسیب‌های وارده از بحران اقتصادی به خانواده شود.

۴-۵. بحران خانوادگی

تجربه بیکاری، افراد را دچار بحران خانوادگی نیز می‌کند و روابط فرد با همسر و فرزندان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بعد از تجربه بیکاری، تاب‌آوری کارگران در خانه کاهش می‌یابد و محیط خانه به محیطی پُر تنش تبدیل می‌شود که هر لحظه پتانسیل آشوب را با خود به همراه دارد. شدت گرفتن اختلافات خانوادگی به تبع بیکاری مردان، بیشتر از بیکاری زنان است. این می‌تواند به این دلیل باشد که هنوز الگوی سنتی زن خانه‌دار و مرد نان‌آور در میان جامعه اعتبار دارد.

بر این اساس بیکاری مردان به اختلافات خانوادگی دامن می‌زند. کارگران مرد پس از بیکارشدن تجربیاتی از جمله همسر خوب نبودن، کاهش منزلت شخصی در برابر همسر، اختلاف خانوادگی و جدایی، رهاکردن زندگی از سوی همسر، افزایش درگیری و دعوا در بین

اعضای خانواده، عدم تمایل به حضور مرد در خانه، درگیری به دلیل حضور مرد در خانه، حضور در خانه و افزایش تنش‌ها را روایت نموده‌اند.

بیکاری، مردان را بیشتر از زنان درگیر اختلافات خانوادگی می‌کند. وقتی زن بیکار می‌شود و به خانه بازمی‌گردد، کمتر در معرض شماتت از جانب همسر و فرزندش قرار می‌گیرد و بیکاری برای زن همراه با بی‌اعتباری در خانه نیست. شاید چون وظایف خانه‌داری در الگوی سنتی تقسیم کار بر عهده زنان گذاشته شده است، حضور مجدد زن در خانه به نوعی زنده‌شدن دوباره الگوی سنتی زن خانه‌دار در خانواده باشد و به دلیل این‌که این حضور بسیاری از نیازهای افراد خانواده را رفع می‌کند منجر به پُررنگ شدن اختلافات نمی‌شود. درحالی‌که برای مردان این‌گونه نیست و با بیکار شدن مردان، اختلافات خانوادگی شدت می‌گیرد.

همسر رفت، رفت ... خسته شد دیگه، هرکسی هم باشه خسته می‌شه دیگه. یه بچه دارم، اما به اندازه ۱۲ تا بچه است و ناراحتی اعصاب داره، این توی خدمت این جوریه شد. (احمد، ۵۲ ساله، متأهل، نجار)

یه ماه تمام توی خونه اختلافات داشتیم. خانمم همش می‌گفت که خدا عیدی مون رو داد، شب عیدی بیکار شدم. یه ماه خداکیلی از صبح تا شب عذاب می‌کشیدم، من دنبال هر کاری می‌رم این جور می‌شه، حتی وقتی راضی می‌شدم که با حقوق ۲۸۰۰ کار کنم، خیلیا بهم می‌گفتن آدم نادونی هستی که داری با ۲۸۰۰ کار می‌کنی. یک کارگر ساده هم حاضر نیست با این دستمزد کار کنه، تو با تخصص اومدی داری این کار رو انجام می‌دی؟ همه شماتتم می‌کردن که اومدی اینجا داری با ۲۸۰۰ کار می‌کنی، اون هم همش حقوقت روا عقب می‌ندازه. (بهزاد، ۴۷ ساله، متأهل، کارگر میل‌سازی)

بیکاری مردان، زندگی زناشویی را در مرز فروپاشی قرار می‌دهد. یکی از کارگران برای جلوگیری از فروپاشی به مشاور مراجعه می‌کند تا بتواند با راهکارهای ارائه شده از سوی مشاور و روانشناس با بیکاری کنار بیاید و مهارت‌های زندگی در چنین شرایطی و چگونگی کنار آمدن با شرایط را بیاموزد.

به مشکل که برخوردیم و خُب مشکلات زیاد بود، با خانمم برای این‌که بتونیم با مسئله کنار بیاییم، مجبور شدیم بریم پیش روانشناس توی پایگاه سلامت. اون به ما راهکار می‌ده و بهمون می‌گه سعی کنین توی مشکلاتتون هر بار یه کدوم‌تون کوتاه بیاین. (بهزاد، ۴۷ ساله، متأهل، کارگر میل‌سازی)

در برخی موارد، شدت اختلافات خانوادگی آن قدر زیاد است که منجر به جدایی زوجین از یکدیگر می‌شود.

من بیکار شدم، مجبور شدم کارهای مقطعی انجام بدم. نتونستم سر وقت پیام خونه، نتونستم برای همسرم وقت بزارم، اون توقعات طبیعی داشت اما من از شدت خستگی نتونستم همسر خوبی باشم، مجبور بودم تا ساعت ۱۰ شب سر کار باشم. همه‌ی اینها باعث شد در زمینه‌های دیگه هم مشکل پیش بیاد تا این‌که مجبور شدیم و رفتیم توافقی از هم جدا شدیم. نمی‌گم بیکاری تنها علت جدایی من و همسرم بود، اما ریشه‌ی تمام مشکلات و اتفاقات بعدی بود که منجر به ایجاد اختلاف و جدایی ام شد. همین‌که من نتونستم مثل یه شریک خوب اون انتظارات قبلی رو برآورده کنم، همه چیز رو خراب کرد. (فریبرز، ۳۳ ساله، جداشده، نیروی شرکتی مؤسسه مالی-اعتباری)

این در حالی است که زنان معمولاً پس از بیکاری، تجربه‌ی شدید و قابل توجهی را از شکل‌گیری اختلافات خانوادگی روایت نکرده‌اند. در مواردی دخالت خانواده همسر برای این‌که کاش از سر کار بیرون نمی‌آمدی و سختی را تاب می‌آوردی، روایت شده است، اما این دخالت‌ها به گونه‌ای نبوده که زندگی زناشویی را تحت تأثیر قرار دهد.

۵-۵. تجربه‌ی شرمساری

بیکاری با خود تجربه‌ی شرمساری را به همراه دارد. کارگران زمانی که از کار بیکار می‌شوند، دچار شرمندگی در برابر خانواده خود می‌شوند. تجربه‌ی شرمساری فشار روانی زیادی را برای کارگر به همراه دارد. داغ‌ننگ بیکاری را تقویت می‌کند و حسی از پشیمانی از عدم تاب‌آوری شرایط سخت کار را در کارگر به وجود می‌آورد. تجربه‌ی شرمساری شامل تجربه‌هایی از جمله شرم از حضور در خانه، شرم از قضاوت شدن، شرمندگی در برابر خانواده، احساس سرخورده‌گی و کم‌آوردن، شرم از عدم امکان تأمین مخارج زندگی و پشیمانی از عدم تاب‌آوری است. کارگران از این‌که ساعات زیادی را مجبور هستند در خانه سپری کنند شرمند هستند. این‌که می‌بایست صبح‌ها حتماً در خانه باشند و مأموران بیمه بیکاری هر لحظه امکان دارد به منزل کارگر سرکشی کنند و عدم حضور کارگر می‌تواند منجر به قطع مقرری بیمه بیکاری شود، برای کارگر عذاب‌آور است.

شرایط جواری بود که هروقت می‌موندم خونه، هی به مشکل برمی‌خوردیم. صبح‌ها به خاطر مأمور بیمه بیکاری مجبورم بمونم خونه، اما بعد از ظهرها رو معمولاً می‌رم... مثلاً همین دختر

کوچیکم رو هرروز می‌بُردم بیرون، برای همین می‌گم اون خیلی دوست داره من خونه بمونم. (بهزاد، ۴۷ ساله، متأهل، کارگر مبل‌سازی).

از طرف دیگر، کارگران با از دست دادن شغل و قرارگرفتن در تنگنای اقتصادی، توان تأمین نیازهای خانواده را نخواهند داشت. اینکه کارگر نتواند برای خانواده خود مایحتاج تهیه کند، باعث به وجود آمدن حس شرمندگی در فرد می‌شود.

[مکث می‌کند، گریه می‌کند و می‌گوید] بیکارشدن خیلی سخته، آدم پیش خونواده‌ش هی کم می‌آره [بغض شدیدی که در گلویش هست] مثلاً دخترش یا پسرش، آدم تلاش می‌کنه که کار پیدا کنه که پیش اینا لااقل از سر کار برمی‌گرده خوشحال باشه، یه چیزی دستش بگیره بیاره خونه، ولی موقعی که بیکار می‌شه خیلی سخته. (مسعود، ۴۸ ساله، متأهل، خیاط)

باور می‌کنید که من سه ماه یا چهار ماه خونه نمی‌رفتم؟ چون پول نداشتم. شرایط جورى بود که من با خانمم قهر کردم، قهر که یعنی خجالت می‌کشیدم برم خونه. خواهرم اینا از اصفهان پول می‌فرستادند می‌گفتند این رفته معتاد شده، کارتون خواب شده. (احمد، ۵۲ ساله، متأهل، نجار)

در چنین شرایطی کارگر و اعضای خانواده وی مجبورند نیازهای خود را مدیریت کنند و بسیاری از نیازها را نیز به تعویق بیندازند. این امر منجر به تشدید سرخوردگی کارگر می‌شود تا جایی که کارگر واقعاً حس می‌کند کم آورده و قادر به ادامه زندگی نیست.

من هنوز هم نتونستم بیمه بیکاری رو بگیرم، شرمنده زن و بچه می‌شم. خیلی برام سخته، مجبورم سنگ بیندم به شکمم تا خرج خونه و آدم رو یه جورى در بیارم. بنده خدا بابام فوت کرد پارسال بود یه مقدار از اون جا به من پول رسید یه جورى. می‌گن که آن‌که دندان دهد نان دهد. این جوریه، آدم می‌گه خدایا واقعاً هوام رو داری. (مسعود، ۴۸ ساله، متأهل، خیاط)

زمانی که فشارها زیاد می‌شود و شرمندگی از عدم امکان تأمین نیازها با تجربه حس بی‌لیاقتی و بی‌عرضگی و تجربه انواع بحران‌ها و اختلافات خانوادگی همراه می‌شود، کارگر احساس پشیمانی از عدم تاب‌آوری را نیز تجربه می‌کند و همان شغل با حداقل حقوق و شرایط سخت را آرزو می‌کند.

یه کاری می‌کرد مثلاً نفرت بیشتر می‌شد، اما باز می‌گم کاش اون موقع گفته بود من هیچی نمی‌گفتم. اما ما که پیغمبر نیستیم صبرمون بیشتر باشه، ما آدم معمولی سوادمون در حدی که شعور داشته باشیم اخلاقمون رو درست کنیم. من چون نماز می‌خونم و روزه می‌گیرم تا

حدی می‌تونم درک و فهم این رو داشته باشم که وقتی بیکارم نرم دزدی کنم، حرامه. اما آگه آدم این اعتقادات رو نداشته باشه، این جور هستش دیگه... آدم می‌ره دزدی می‌کنه... الآن این فردی که بهم چاقوزد، آگه وجدان داشت خب بهم چاقو نمی‌زد که... (مسعود، ۴۸ ساله، متأهل، خیاط)

۵-۶. روان‌رنجوری

از دست دادن شغل و محل کسب درآمد، می‌تواند سلامتی فرد و خانواده وی را تحت تأثیر قرار دهد. زمانی که فرد بیکار می‌شود، استرس و فشار روانی زیادی را تجربه می‌کند. چنین فشاری ناشی از انواع بحران‌های اقتصادی، خانوادگی و اجتماعی است که فرد در حال تجربه آن است. در نتیجه کارگرانی که کار خود را از دست می‌دهند دچار انواع آسیب‌های جسمی و روانی می‌شوند. آنان در این برهه مواردی از جمله ترس، افسردگی، نگرانی، مراجعه به روانشناس، ابتلا به انواع بیماری از جمله ناراحتی اعصاب، مصرف دارو، بستری شدن در بیمارستان و فشار روانی ناشی از بیکاری را تجربه می‌کنند.

کارگرانی که وقت زیادی را صرف محل کار خود و ارتقا و پیشرفت آنجا کرده‌اند، با از دست دادن کار و تجربه اخراج شدن، احساسی نظیر مورد سوءاستفاده قرار گرفتن، بی‌انصافی و قدردان نبودن را تجربه کرده‌اند.

بیشتر اون اوایل عصبانی بودم [پوزخند] آره... چون می‌دیدم اون همه زحمت کشیدم، ولی هیچ فایده‌ای نداشته عصبی بودم. حس سوءاستفاده صددرصد بهم دست داده بود، چون من اندازه ۵ نفر اون جا کار می‌کردم...، ولی حقوق یه نفر رو می‌گرفتم و این بیشتر برام گرون تموم می‌شد که اومدم بیرون. اوایلش یه خُرده افسردگی گرفتم. حتی هفته‌ای یک بار بیرون نمی‌اومدم. چون با کسی در ارتباط نبودم و این اوایل سخت بود، بعد کم کم یه مقدار عادی شد ولی خُب، باز نمی‌تونستم بیرون بیام از خونه. بعد بیمه بیکاری م تموم شد و دوباره باز نیاز مالی پیدا کردم. اومدم اینجا سر کار، ولی الآن دارم به این قضیه فکر می‌کنم که برای خودم کار کنم. کمتر باشه، ولی برای خودم کار کنم. (فرزانه، ۳۲ ساله، متأهل، کارگر کارخانه)

علی‌رغم این‌که بیکاری هم برای زنان و هم برای مردان همراه با آسیب‌های جسمی و روانی زیادی است، اما مردان موارد شدیدتری از آسیب جسمی را روایت کرده‌اند. شدت آسیب روانی در یکی از مصاحبه‌شوندگان چنان زیاد بوده که در بیمارستان روانی بستری شده و مجبور به مصرف داروهای اعصاب شده است.

این آخرین باری که من بیکار شدم، خیلی برام سخت بود. نمی‌دونم چرا این جور بود، انگار احساس می‌کردم از دماغم می‌خواد خون بزنه بیرون یا از چشمم می‌خواد خون بزنه بیرون. همش فکر و خیال می‌کردم، خانمم باز خیلی آدم خویبه، اون باز پشتم بود، خانمم خونه‌داره. (مسعود، ۴۸ ساله، متأهل، خیاط)

زمانی که بیکار شدم، از شدت غصه ناراحتی اعصاب گرفتم. به تومن دادم پول قرص اعصاب، هنوز قرص و پرونده‌شو داریم (منصور، ۴۷ ساله، متأهل، نجار).

دخترم می‌ره کلاس پنجم، آدم می‌بینم حالش گرفته می‌شه. می‌دید این جور فکر و خیال می‌کنم و حالم بده، می‌رفت از قلکش پول می‌آورد، می‌گفت بابا بیا اینارو خرج کن، فکر نکن فلان نکن! (منصور، ۴۷ ساله، متأهل، نجار)

حمایت همسر و فرزندان در کاهش رنج بیکاری تأثیر بسزایی دارد و می‌تواند از فروپاشی فرد و بنیان خانواده جلوگیری کند. اما لازم است به این پردازیم که با بیکار شدن مردان، همسرانشان نیز دچار انواع بیماری‌های جسمی می‌شوند. به عبارت دیگر، با بیکاری مردان، توان مقابله‌ای زنان با مشکلات ناشی از بیکاری نیز کاهش می‌یابد. این امر مؤید مطالب پیش‌گفته است که بیکاری مردان خانواده و زندگی شخصی را بیشتر دچار بحران می‌کند.

تا دو روز هیچ چیزی نمی‌گفتم. مجبور بودم توی خودم بریزم، چون خانمم مریضه یه خورده، استرسش بره بالا، حالش بد می‌شه. گفتم دیرتر بگم، شاید مثلاً خودم بتونم کاری پیدا کنم، اما باز نشد ... خانمم بیمار شده، بیماری‌اش دفع پروتئین کلیه است. (بهزاد، ۴۷ ساله، متأهل، کارگر مبل‌سازی)

زنم این قدر به خاطر بیکاری من غصه خورد و فکر و خیال کرد که دیابت گرفت و مریض شد. خیلی بهمون فشار اومد و همه چیز بهم ریخت ... سه تا بچه ... خرج و مخارج و بی‌پولی و حرفای اطرافیان ... آدم خورد می‌شه. (فرزام، ۵۵ ساله، متأهل، کارگر کارخانه)

۶. بحث و نتیجه‌گیری

در اقتصاد جهانی شده امروز، اختلال در زندگی حرفه‌ای افراد بسیار معمول است. با وجود این رایج بودن، بیکاری همچنان یک تجربه منفی برای اکثر مردم است (کارستن و موزر،

۲۰۰۹). افزون بر هزینه‌های اقتصادی و اجتماعی، بیکاری اثرات منفی بر سلامت افراد نیز دارد. تحقیقات متعددی نشان داده‌اند که افراد بیکار مشکلات بیشتری در سلامت جسمانی، رضایت کمتر از زندگی و علائم بیشتری از افسردگی گزارش کرده‌اند (مک‌کی رایان و همکاران، ۲۰۰۵).

تحقیق حاضر به تجربه‌ی ازدست‌دادن شغل و آسیب‌های ناشی از آن پرداخت. تجربه‌ی بیکاری، آسیب‌های متعددی برای کارگران به همراه دارد. این مسئله زمانی اهمیت بیشتری پیدا می‌کند که متوجه شویم کسب درآمد و تجربه‌ی اشتغال تنها یک مسئله‌ی اقتصادی نیست و طیف وسیعی از روابط فرهنگی، اجتماعی و سیاسی را نیز دربرمی‌گیرد. ازدست‌دادن درآمد با ازدست‌دادن موقعیت، هویت و مواجهه با انواع بحران‌های خانوادگی و اجتماعی همراه است. افراد بدون شغل اغلب مورد تحقیر قرار می‌گیرند و توانایی‌ها و انگیزه‌های آن‌ها به‌وضوح زیر سؤال می‌رود. به‌این‌ترتیب، بیکاری و ازدست‌دادن شغل می‌تواند تمام ابعاد زندگی فرد را تحت تأثیر قرار دهد. تجربه‌ی بیکاری فرد را وارد عرصه‌ای جدید می‌کند که به‌ناچار درگیر انواع بحران‌ها می‌شود و هرلحظه خود را در معرض قضاوت دیگران می‌یابد.

بررسی روایت‌های مصاحبه‌شوندگان نشان داد که بیکاری تنها ابعاد اقتصادی ندارد، بلکه داشتن شغل و جایگاه شغلی مستحکم به ایجاد هویت متمایز نیز منجر می‌شود. بنابراین، ازدست‌دادن درآمد ناشی از بیکاری، نه‌تنها ضربه‌ی اقتصادی به فرد و خانواده‌ی او وارد می‌کند؛ بلکه به ننگ اجتماعی نیز منجر می‌شود. افراد نمی‌خواهند به دیگران بگویند که کار خود را از دست داده‌اند و در تجربه‌ی اشتغالشان ناکام شده‌اند.

ننگ اجتماعی بیکاری، بحران هویت، بحران اقتصادی، بحران خانوادگی، تجربه‌ی شرمساری و روان‌رنجوری، ابعاد مختلف تجربه‌ی افراد از بیکاری است که درنهایت در مقوله‌ی شرم اجتماعی بیکاری صورت‌بندی می‌شود. شرم اجتماعی بیکاری نوعی شرم ناشی از شکست شخصی و ناتوانی فرد در کامیابی و موفقیت در عرصه‌ی کسب‌وکار تلقی می‌شود. تجربه‌ی شرم اجتماعی بیکاری به ابعاد مختلفی از طردشدگی، شکست شخصی و ناتوانی در کامیابی منجر می‌شود. همان‌گونه که ریتزر، شف و لیری توصیف کرده‌اند، شرم مفهومی است که به مخدوش شدن و آسیب‌دیدن روابط فرد یا پیوندهای اجتماعی او با دیگران اشاره دارد (سالیوان و تفت، ۲۰۰۶: ۴۵۵). تجربیاتی مانند همسر خوب نبودن، کاهش منزلت شخصی در برابر همسر، اختلاف خانوادگی و جدایی، رهاکردن زندگی از سوی همسر، افزایش درگیری و دعوا در بین اعضای

خانواده و افزایش تنش‌ها، منجر به بروز انواع بیماری‌های جسمی و روانی در افراد بیکار شده می‌شود. روایت‌ها نشان داد که تجربه شرم اجتماعی بیکاری سلامت روان افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد که این موضوع با نتایج مطالعات وینی و همکاران (۲۰۰۷)، استارین و همکاران (۲۰۰۹) و رنتاکیسو و همکاران (۱۹۹۷) همخوانی دارد.

همچنین، یافته‌ها بیانگر آن بود که بیکاری و ننگ ناشی از آن، روابط فردی و خانوادگی را با چالش‌های گوناگون مواجه می‌کند. تاب‌آوری کارگران پس از تجربه بیکاری در خانه کاهش می‌یابد و محیط خانه به محیطی پُرتنش تبدیل می‌شود که هر لحظه پتانسیل آشوب را به همراه دارد. تجربه شرم اجتماعی بیکاری برای مردان نسبت به زنان شدیدتر گزارش شده است. روایت‌ها نشان داد که بیکاری مردان بیشتر از زنان به شدت گرفتن اختلافات خانوادگی منجر می‌شود. این در حالی است که زنان معمولاً پس از بیکاری، تجربه شدید و قابل توجهی از شکل‌گیری اختلافات خانوادگی روایت نکرده‌اند. دلیل این امر می‌تواند این باشد که هنوز الگوی سنتی زن خانه‌دار و مرد نان‌آور در جامعه معتبر است.

در جوامع مدرن، نهادهای متعددی برای تقبل مسئولیت‌های گوناگون در عرصه‌های مختلف اجتماعی شکل گرفته‌اند. شکل‌گیری این نهادها با هدف کاهش مسئولیت‌های واگذار شده به افراد و تقسیم وظایف است تا از این طریق هم آسودگی و آرامش بیشتری را برای افراد فراهم کنند و هم با داشتن نگاه تخصصی گامی بزرگ در مسیر حل معضلات اجتماعی بردارند. ایجاد اشتغال و برنامه‌ریزی برای داشتن اقتصادی پویا نیز، از جمله مسئولیت‌هایی است که سالیان متمادی به نهادهای ذی‌ربط واگذار شده است. با این حال، همچنان یافتن کار و داشتن جایگاه شغلی مناسب به توانایی‌های فردی گره خورده است. همین می‌تواند در صورت تجربه بیکاری، نگاه خیره اطرافیان و جامعه را به سوی فرد بیکار جلب کند. اطرافیان و دیگران مهم با مقصردانستن فرد بیکار در زمینه عدم انتخاب صحیح و کنش مناسب با موقعیت، او را سرزنش می‌کنند و همین به تشدید شرم اجتماعی بیکاری منجر می‌شود.

بر این اساس، هنگامی که جامعه بار مسئولیت بیکارشدن را از دوش دولت‌ها و سیاست‌گذاری‌های نادرست برمی‌دارد و مسئولیت بیکارشدن را بر دوش فرد، عمل‌کرد ناشایست و عدم توانایی وی یا انتخاب ناصحیح او در موقعیت‌های حساس قرار می‌دهد، فرد شرم اجتماعی بیکاری را بیشتر تجربه خواهد کرد و به تبع آن، آسیب بیشتری را متحمل می‌شود.

* این مقاله برگرفته از رساله دکتری رشته جامعه‌شناسی (گرایش جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه) دانشگاه یزد و با حمایت مؤسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی است.

منابع

- ابراهیمی، مهرزاد و چاکر زهی، عبدالوهاب (۱۳۹۴). ارتباط میان نرخ جرم و جنایت با تورم و بیکاری در ایران. پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی، ۴(۲)، ۱۱۳-۱۲۷.
- ابونوری، اسماعیل و اسکندری، جمال (۱۳۹۵). مقایسه اثرات تورم و بیکاری بر شادمانی. سیاست‌گذاری اقتصادی، ۸(۱۵)، ۱۳۷-۱۵۲.
- پناهی، حسین و آل عمران، علی (۱۳۹۵). بررسی رابطه علیت بین بیکاری و سلامت در ایران. سلامت کار ایران، ۱۳(۳)، ۸۱-۸۹.
- حسین‌آبادی، مهدی (۱۳۹۰). ناامنی شغلی در محیط کار. کار و جامعه، ۱۳(۴)، ۸۲-۸۸.
- حسین‌آبادی، مهدی (۱۳۹۹). درک جامعه‌شناختی رابطه مناسبات کاری و انسجام اجتماعی در محیط. تأمین اجتماعی، ۱۶(۲)، ۱۶۷-۱۹۰.
- خانباشی، محمد (۱۳۹۳). پیشینه‌کاوی تحقیقات انجام‌شده پیرامون جامعه کارگری کشور. کار و جامعه، ۱۷(۲)، ۵۲-۷۱.
- خیراللهی، علیرضا (۱۳۹۵). بررسی میزان تطابق وضعیت تشکلی کارگری موجود با مقوله‌نامه‌های بنیادین سازمان بین‌المللی کار، انتشارات مؤسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی.
- رستمی، میلاد و ایمانی جاجرمی، حسین (۱۳۹۵). مطالعه بیکاری از نگاه بیکاران روستایی و پیامدهای آن (مطالعه موردی: روستای حسن‌آباد در شهرستان دلفان). فصلنامه توسعه اجتماعی (توسعه انسانی سابق)، ۱۱(۱)، ۷۳-۱۰۲.
- صادقی، احمد، صالح‌آبادی، ابراهیم و مختاری، عقیل (۱۳۹۲). بررسی عوامل مؤثر بر بروز اختلاف میان کارگر و کارفرما در کارگاه‌های مشمول قانون کار شهر سبزوار. کار و جامعه، ۱۶(۲)، ۳۱-۴۳.
- صباغی، شهلا، دل‌عظیمی، فریده، ابراهیمی، زهرا، زمانی، سمیرا و امرایی، مجتبی (۱۴۰۲). سالنامه آماری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی سال ۱۴۰۱. تهران: مرکز آمار و اطلاعات راهبردی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی.
- عارف، هادی، بودلایی، حسن و بیگی، وحید (۱۳۹۴). پدیدارشناسی تجربه اخراج شدن از کار. مدیریت دولتی، ۷(۳)، ۵۷۳-۵۹۴.
- عباس‌زاده، محمد، بوداقتی، علی و پریزاد، شیدا (۱۳۹۵). عوامل مؤثر بر بحران‌های کارگری (تحلیل آمارهای تجمع‌های کارگری استان آذربایجان شرقی در سال‌های ۱۳۹۴-۱۳۹۳). دانش انتظامی آذربایجان شرقی، ۶(۲۳)، ۲۱-۴۹.
- کریمی، علیرضا (۱۳۹۸). پدیدارشناسی زندگی پس از اخراج از کارخانه. جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی، ۶(۱۳)، ۱۴۹-۱۷۴. <https://doi.org/10.22080/ssi.2019.14880.1495>
- گافمن، اروینگ (۱۳۸۶). داغ‌ننگ: چاره‌اندیشی برای هویت ضایع‌شده (مسعود کیانپور، مترجم). تهران: مرکز.
- ممیزی، مهدیه، فرزانه، فاطمه و لطفی، محمدحسین، (۱۳۹۷). بررسی سلامت روان (افسردگی، اضطراب، استرس) در زنان شاغل و غیرشاغل شهر یزد در سال ۱۳۹۴. مجله بهداشت و توسعه، ۷(۳)، ۲۳۹-۲۴۹. doi: 10.22062/jhad.2018.91291.249-239
- نوری، رضا، بابائیان، علی، (۱۳۹۵). شناخت تأثیر بیکاری در گرایش جوانان به اعتیاد با تأکید بر عوامل جمعیت‌شناختی شهر همدان سال ۹۴، نشریه مطالعات فرهنگی پلیس، ۳(۲)، ۱۰۱-۱۳۴.

- نوفرستی، محمد و نصیری، محمود (۱۳۹۷). اثر بیکاری بر مصرف خانوارهای شاغل. فصلنامه تحقیقات اقتصادی، ۵۳(۴)، ۹۷۱-۹۸۷. <https://doi.org/10.22059/jte.2018.68394>.
- یحیوی دیزج، جعفر، محمدزاده، یوسف، حکمتی، صمد و حسین یعقوبی، فرید (۱۳۹۷). رابطه بین عوامل اقتصادی و اجتماعی و آسیب‌های اجتماعی در کشورهای منتخب با رویکرد گشتاور تعمیم‌یافته. فصلنامه رفاه اجتماعی، ۱۸(۶۸)، ۱۶۷-۱۹۹.
- Bloemen, H., Hochguertel, S., & Zweerink, J. (2018). Job loss, firm-level heterogeneity and mortality: Evidence from administrative data. *Journal of health economics*, 59, 78-90. <https://doi.org/10.1016/j.jhealeco.2018.03.005>
- Browning, M., & Crossley, T. F. (2009). Shocks, Stocks, and Socks: Smoothing Consumption Over a Temporary Income Loss. *Journal of the European Economic Association*, 7(6), 1169-1192. <https://doi.org/https://doi.org/10.1162/JEEA.2009.7.6.1169>
- Corrigan, P. W., & Lam, C. (2007). Challenging the Structural Discrimination of Psychiatric Disabilities: Lessons Learned from the American Disability Community. *Rehabilitation Education*(1), 53-58. <https://doi.org/10.1891/088970107805059869>
- Corrigan, P. W., Markowitz, F. E., & Watson, A. C. (2004). Structural Levels of Mental Illness Stigma and Discrimination. *Schizophrenia Bulletin*, 30(3), 481-491. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.schbul.a007096>
- Deacon, H. (2006). Towards a sustainable theory of health-related stigma: lessons from the HIV/AIDS literature. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 16(6), 418-425. <https://doi.org/https://doi.org/10.1002/casp.900>
- Engbersen, G., Schuyt, K., Timmer, J., van Waarden, F. (2006). *Cultures of Unemployment: A Comparative Look at Long-term Unemployment and Urban Poverty*. Netherlands: Amsterdam University Press.
- Feldman, D. B., & Crandall, C. S. (2007). Dimensions of Mental Illness Stigma: What About Mental Illness Causes Social Rejection? *Journal of Social and Clinical Psychology*, 26(2), 137-154. <https://doi.org/10.1521/jsocp.2007.26.2.137>
- Furnham, A. (1994). The psychosocial consequences of youth unemployment. In A. C. Petersen & J. T. Mortimer (Eds.), *Youth Unemployment and Society* (pp. 199-224). chapter, Cambridge: Cambridge University Press.
- Goffman, E. (1963). *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Grotenhuis, H. T., & Meijers, F. (1994). Societal consequences of youth unemployment. In A. C. Petersen & J. T. Mortimer (Eds.), *Youth Unemployment and Society* (pp. 227-247). chapter, Cambridge: Cambridge University Press.
- Joachim, G., & Acorn, S. (2000). Stigma of visible and invisible chronic conditions. *Journal of advanced nursing*, 32(1), 243-248. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.2000.01466.x>
- Jones, E., Farina, A., Hastorf, A., Markus, H., Miller, D., & Scott, R. (1984). *Social stigma: the psychology of marked relationships*. New York: W.H. Freeman.
- Karsten, P. I. & Moser, K. (2009). *Unemployment impairs mental health: Meta-analy-*

- ses. *Vocational Behavior*, 74, 264-282. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2009.01.001>
- Link, B. G., & Phelan, J. C. (2006). Stigma and its public health implications. *Lancet* (London, England), 367(9509), 528–529. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(06\)68184-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(06)68184-1)
  - Link, B. G., & Phelan, J. C. (2001). Conceptualizing Stigma. *Annual Review of Sociology*, 27(Volume 27, 2001), 363-385. <https://doi.org/https://doi.org/10.1146/annurev.soc.27.1.363>
  - McKee-Ryan, F., Song, Z., Wanberg, C. R., & Kinicki, A. J. (2005). Psychological and physical well-being during unemployment: a meta-analytic study. *The Journal of applied psychology*, 90(1), 53–76. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.90.1.53>
  - Parker, R., & Aggleton, P. (2003). HIV and AIDS-related stigma and discrimination: a conceptual framework and implications for action. *Social Science & Medicine*, 57(1), 13-24. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0277-9536\(02\)00304-0](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0277-9536(02)00304-0)
  - Perri, M., Craig-Neil, A., Gaspar, M., Hunter, C., Kendall, C., Alexander, O., & Pinto, A. D. (2021). A qualitative study of barriers to employment experienced by people living with HIV in Toronto and Ottawa. *International journal for equity in health*, 20(1), 36. <https://doi.org/10.1186/s12939-020-01356-4> Rutledge, Scott Edward, Abell, Neil, Padmore
  - Rantakeisu, U., Starrin, B., & Hagquist, C. (1997). Unemployment, shame and ill health — an exploratory study. *Scandinavian Journal of Social Welfare*, 6(1), 1. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2397.1997.tb00160.x>
  - Rutter, M. (1994). Concepts of causation, tests of causal mechanisms, and implications for intervention. In A. C. Petersen & J. T. Mortimer (Eds.), *Youth unemployment and society* (pp. 147–171). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511664021.010>
  - Ryan, M. K., & Maitoza, Robyn. (2018). Job Loss, Unemployment, and Families, in Ute-Christine Klehe, and Edwin van Hoofft (eds), *The Oxford Handbook of Job Loss and Jo Search*, Oxford Library of Psychology.
  - Scambler G. (2009). Health-related stigma. *Sociology of health & illness*, 31(3), 441–455. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9566.2009.01161.x>
  - Schaller, J., & Stevens, A. H. (2015). Short-run effects of job loss on health conditions, health insurance, and health care utilization. *Journal of health economics*, 43, 190–203. <https://doi.org/10.1016/j.jhealeco.2015.07.003>
  - Sinfield, A. (2018). Fiscal welfare and its contribution to inequality. In C. Needham, E. Heins, & J. Rees (Eds.), *Social Policy Review 30: Analysis and Debate in Social Policy*, 2018 (pp. 91–110). Chapter, Bristol University Press.
  - Starrin, B., Åslund, C., & Nilsson, K. W. (2009). Financial stress, shaming experiences and psychosocial ill-health: studies into the finances-shame model. *Social Indicators Research*, 91(2), 283–298. <https://doi.org/10.1007/s11205-008-9286-8>
  - Sullivan, D., & Tifft, L. (2006). *Handbook of Restorative Justice: A Global Perspective*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203346822>

- Winnie, Mak, Poon, C. Y., Pun, L. Y., & Cheung, S. F. (2007). Meta-analysis of stigma and mental health. *Social science & medicine* (1982), 65(2), 245-261. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2007.03.015>

References (in Persian)

- Abbaszadeh, M; Boudaghi, A., & Prizad, Sh. (2017). Study of Factors Affecting Labor Crisis Analysis of the statistics of labor Strikes in East Azerbaijan province in 2013-2014, *Journal of East Azerbaijan Police science*, 6(23), 21-49.
- Abounoori, E, & Eskandari, J. (2016). Comparing the Effects of Unemployment and Inflation on Happiness. *Economic policy*, 8(15), 137-152. https://ep.yazd.ac.ir/article_754.html
- Aref, H., Boudlaei, H., & Beygi, V. (2015). Phenomenology of the Experience of Getting Fired. *Journal of Public Administration*, 7(3), 573-594. <https://doi.org/10.22059/jipa.2015.56993>
- Ebrahimi, M. & Chakarzehy, A. (2015). The Relationship Between Inflation, Unemployment and Crime Rates in Iran. *Strategic Research on Social Problems*, 4(2), 113-127. https://ssoss.ui.ac.ir/article_17129_a5d9c2291bf7671136f275505a9b4103.pdf
- Goffman, E. (2007). *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity* (Masoud Kianpour, translator). Tehran: Markaz.
- Hossein Abadi, M. (2020). The Sociological Understanding of Labor Relations and Social Solidarity in the Environment. *Social Security Journal*, 16(2), 167-190. <https://doi.org/10.22034/qjo.2020.130185>
- Hossein Abadi, M. (2011). Job insecurity in the workplace. *Work and Society*, (134), 82-88.
- Karimi, A. (2019). Phenomenology of life after losing a job at a factory. *Sociology of Social Institutions*, 6(13), 149-174. <https://doi.org/10.22080/ssi.2019.14880.1495>
- Khairollahi, A. (2016). *Examining the degree of conformity of the status of existing labor organizations with the fundamental agreements of the International Labor Organization*, Tehran: Higher Institute of Social Security.
- Khanbashi, M. (2014). The background of the research conducted on the labor society of the country. *Work and Society*, (172), 52-71.
- Momayyezi, M., Farzaneh, F., & Lotfi, M. H. (2018). Mental Health Status (Depression, Anxiety and Stress) of Employed and Unemployed Women in Yazd, Iran, 2015. *Health and Development Journal*, 7(3), 239-249. doi:10.22062/jhad.2018.91291
- Noferești, M., & nasiri, M. (2018). The Impact of Unemployment on Employed Households. *Journal of Economic Research (Tahghighat- E- Eghtesadi)*, 53(4), 971-987. <https://doi.org/10.22059/jte.2018.68394>
- Nori, R., & Babaeyan, A. (2016). understanding the impact of unemployment on the tendency of youth people to drug addiction with emphasis on demographic factors, *Journal of Police Cultural Studies*, 3(2), 101-134. magiran.com/p2230410
- Panahi, H., & Aleemran, A. (2016). Study of the Causality between Unemployment

- and Health. Iran Occupational Health Journal, 13(3), 81-89. <http://ioh.iums.ac.ir/article-1-1466-en.html>
- Rostami, M. & Imani Jajarmi, H. (2016). Study of Unemployment from Perspective of Rural the Unemployed and It'S Consequences (Case Study: Hassan Abad Village, Delfan). Quarterly Journal of Social Development (Previously Human Development), 11(1), 73-102. <https://doi.org/10.22055/qjsd.2016.12520>
  - Sabbaghi, Sh., Del Azimi, F., Ebrahimi, Z., Zamani, S., & Emraei, M. (2023). Statistical Yearbook of the Ministry of Labor Cooperative and Social Welfare for 2022. Tehran: Statistics and Strategic Information Center of Ministry of Labor Cooperation and Social Welfare.
  - Sadeghi, A., Salehabadi, I., & Mokhtari, A. (2013). Examining the factors affecting the occurrence of disputes between workers and employers in workshops subject to the Labor Law of Sabzevar City. Work and Society, (162), 31-43. <https://ensani.ir/fa/article/356360/>
  - Yahyavi Dizaj, J., Mohammadzadeh, Y., Hekmati, S., & Yakobi, F. H. (2018). The Effect of Macroeconomic Variables on Crime in Selected Countries with a Dynamic Panel Approach [orginal]. Social Welfare, 18(68), 167-199. <http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-3182-fa.html>